

Keskkonna ja kliimameetmete programm (LIFE)

Taotlusvoor

**Ringmajandus ja elukvaliteet – Standardised
tegevusprojektid**

LIFE-2021-SAP-ENV

Version 1.0
8. juuli 2021.

TEHTUD MUUDATUSTE LOETELU			
Version	Avaldamis- kuupäev:	Muudatus	Lehe- kõlg
1.0	08.07.2021	▪ Algversion (uus mitmeaastane finantsraamistik).	
		▪	
		▪	
		▪	

EUROOPA KLIIMA, TARISTU JA KESKKONNA RAKENDUSAMET (CINEA)

CINEA.D – loodusvarad, kliima, jätkusuutlik sinine majandus ja puhas energia
CINEA üksus D2 – LIFE keskkond (loodus ja ringmajandus)

TAOTLUSVOOR

SISUKORD

0. Sissejuhatus.....	4
1. Taust	6
Mis on LIFE programm?	6
Loodus ja elurikkus	6
Ringmajandus ja elukvaliteet	7
Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine	8
Puhtale energiale üleminek	8
2. Tegevuse liik — Eesmärgid — Teemad ja prioriteedid — Tegevused, mida saab rahastada — Eeldatav mõju 9	
Tegevuse liik.....	9
LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT — ringmajandus, jäätmetest pärit ressursid, õhk, vesi, muld, müra, kemikaalid ja Bauhaus	10
Eesmärgid	10
Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada	20
Eeldatav mõju	21
Toetusmäär	21
LIFE-2021-SAP-ENV-GOV — keskkonnavaline juhtimine	22
Eesmärgid	22
Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada	27
Eeldatav mõju	27
Toetusmäär	27
3. Olemasolev eelarve.....	28
4. Ajakava ja tähtajad.....	28
5. Lubatavus ja dokumendid	28
6. Abikõlblikkus.....	29
Abikõlblikud osalejad (abikõlblikud riigid).....	29
Konsortsiumi koosseis	29
Abikõlblikud tegevused.....	29
Geograafiline asukoht (sihtriigid)	31

7. Finants- ja tegevussuutlikkus ning välistamine	31
Finantssuutlikkus	31
Tegevussuutlikkus	31
Välistamine	31
8. Hindamise ja toetuste andmise menetlus	33
9. Toetuste andmise kriteeriumid	34
10. Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistamine	35
Alguskuupäev ja projekti kestus	35
Vahe-eesmärgid ja tulemused	35
Toetuse vorm, toetusmäär ja maksimaalne toetussumma	36
Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkus	36
Aruandlus ja maksekord	38
Ettemaksetagatised	38
Tõendid	39
Vastutuskord tagasinõudmise korral	40
Projekti rakendamise sätted	40
Muud eripärad	40
Mittevastavus ja lepingu rikkumine	40
11. Kuidas esitada taotlust	40
12. Abiteave	41
13. Olulist	42

0. Sissejuhatus

See on taotlusvoor ELi **tegevustoetuste** kohta ringmajanduse ja elukvaliteedi valdkonnas **keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE)** raames.

Kõnealuse ELi rahastamisprogrammi õigusraamistik on sätestatud järgmistes dokumentides:

- määrus 2018/1046 ([ELi finantsmäärus](#))
- alusakt (keskkonna ja kliimameetmete programmi (LIFE) määrus [2021/783](#)¹).

Taotlusvoor algatatakse kooskõlas mitmeaastase tööprogrammiga² aastateks 2021–2024 ja seda haldab **Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet (CINEA)** (edaspidi „agentuur“).

Taotlusvoor hõlmab järgmisi **teemasid**:

- **LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT — ringmajandus, jäätmetest saadavad ressursid, õhk, vesi, muld, müra, kemikaalid ja Bauhaus**
- **LIFE-2021-SAP-ENV-GOV — keskkonnavaline juhtimine**

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/783, 29. aprill 2021, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) (ELT 172, 17.5.2021, lk 53).

² Komisjoni 9. juuli 2021. aasta rakendusotsus C(2021) 4997 LIFE programmi rahastamise ja tööprogrammi vastuvõtmise kohta aastateks 2021–2024.

Iga taotlusvooru projektitaotlus peab käsitlema ainult ühte neist teemadest. Taotlejad, kes soovivad esitada taotluse rohkem kui ühe teema kohta, peavad esitama iga teema jaoks eraldi taotluse.

Palume teil lugeda hoolikalt **taotlusvooru dokumente**, eelkõige kõnealust taotlusvooru dokumenti, näidistoetuslepingut, [ELi rahastus- ja hankeportaalis veebipõhist kasutusjuhendit](#) ja [ELi toetuste selgitustega toetuslepingut](#).

Need dokumendid annavad selgitusi ja vastuseid küsimustele, mis võivad tekkida avalduse koostamisel.

- Taotlusvooru dokumendis on antud ülevaade järgnevast:
 - taust, eesmärgid, kohaldamisala, rahastatavad tegevused ja oodatavad tulemused (punktid 1 ja 2)
 - ajakava ja olemasolev eelarve (punktid 3 ja 4)
 - vastavuse ja abikõlblikkuse tingimused (sealhulgas kohustuslikud dokumendid; punktid 5 ja 6)
 - finants- ja tegevussuutlikkuse ning välistamise kriteeriumid (punkt 7)
 - hindamise ja toetuste andmise menetlus (punkt 8)
 - toetuste andmise kriteeriumid (punkt 9)
 - Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistus (punkt 10)
 - kuidas esitada taotlust (punkt 11)
- Veebipõhises kasutusjuhendis on kirjeldatud järgnevat:
 - ELi rahastus- ja hankeportaali (edaspidi portaal) kaudu registreerimise ja taotluste esitamise kord
 - taotluse koostamise soovitused
- Selgitustega toetusleping (AGA) sisaldab järgmist:
 - üksikasjalikud selgitused toetuslepingu sätete kohta, mille peate toetuse saamiseks allkirjastama (*sh abikõlblikkus, maksegraafik, osaleja kohustused jne*).

Lisaks soovitame külastada [LIFE programmi andmebaasi](#), et tutvuda varasemalt rahastust saanud projektide loeteluga. Puhtale energiale ülemineku allprogrammi raames varasemalt rahastust saanud projektid (programmi „Horisont 2020“ alusel) on kättesaadavad [CORDISe veebilehel](#).

1. Taust

Mis on LIFE programm?

LIFE programm on ELi keskkonna- ja kliimameetmete programm.

Seega on see üks peamisi edasiarendajaid Euroopa rohelises kokkuleppes³, mille eesmärk on:

- muuta EL õiglaseks ja jõukaks nüüdisaegse, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus 2050. aastaks ei ole enam kasvuhoonegaaside netoheidet ja kus majanduskasv on ressursikasutusest lahutatud, ning
- kaitsta, säilitada ja suurendada ELi looduskapitali ning kaitsta kodanike tervist ja heaolu keskkonna ja kliimaga seotud ohtude ja mõjude eest.

LIFE programm toetab neid prioriteete oma nelja allprogrammi kaudu:

- ELi poliitiliste eesmärkide rakendamise edendamine ja integreerimine looduslike elupaikade ja liikide kadumise peatamiseks ja ümberpööramiseks kõikides sektorites
- ringmajandusele ülemineku toetamine ning ELi loodusvarade, sealhulgas õhu, pinnase ja vee kvaliteedi kaitsmine ja parandamine
- 2030. aasta energia- ja kliimapoliitika raamistiku, ELi 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi ning uue ELi kliimamuutustega kohanemisstrateegia rakendamise toetamine ja
- suutlikkuse suurendamine, investeringute stimuleerimine ning energiatõhususe ja väikesemahuliste taastuvatele energiaallikatele keskenduva poliitika rakendamise toetamine.

LIFE programm koosneb kahest valdkonnast ja neljast allprogrammist (neid kirjeldatakse üksikasjalikumalt allpool):

Keskkond:

- allprogramm „Loodus ja elurikkus“
- allprogramm „Ringmajandus ja elukvaliteet“

kliimameetmed:

- allprogramm „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“
- allprogramm „Üleminek puhtale energiale“.

Loodus ja elurikkus

Allprogrammi „Loodus ja elurikkus“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada, edendada ja stimuleerida uuenduslike tehnoloogiate, meetodite ja lähenemiste (sealhulgas looduspõhised lahendused ja ökosüsteemil põhinev lähenemine) laiendamist, et saavutada ELi looduse ja elurikkusega seotud õigusaktide ning poliitika eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ja parimate tavade rakendamisele, sealhulgas Natura 2000 toetamise kaudu

³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, Euroopa Liidu Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele: Euroopa roheline kokkulepe (COM [\(2019\)640](#) lõplik).

- toetada ELi loodust ja elurikkust puudutavate õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, elluviimist, seiret ja täitmist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamise ning kodanikuühiskonna kaasamisega, võttes ühtlasi arvesse ka teadusalgatuste võimalikku panust
- hoogustada edukate lahenduste/lähenemiste laialdast kasutuselevõttu loodust ja elurikkust käsitlevate ELi õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

Ringmajandus ja elukvaliteet

Allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, näidata ja edendada uuenduslikke tehnikaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ning vajaduse korral parimate tavade rakendamisele
- toetada keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ning kodanikuühiskonna kaasamise kaudu
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu keskkonda käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeeringute mobiliseerimise ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu

Selle allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut kestlikule, mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ringmajandusele ning kaitsta, taastada ja parandada keskkonna kvaliteeti.

See aitab kaasa ELi prioriteetide saavutamisele järgmiselt:

- ressursside tarbimise vähendamine ja kestlikule, mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele ringmajandusele ülemineku hõlbustamine
- ringsüsteemide arendamine kooskõlas uue ringmajanduse tegevuskavaga, mis peegeldab keskendumist kestlikele toodetele, materjali- ja energiamahukatele sektoritele ning ringmajanduse ärimudelitele väärtuse säilitamiseks
- jäätmetekke vähendamine kooskõlas jäätmete raamdirektiiviga [2019/1004](#)⁴ ning ohtlike jäätmete vähendamine, võttes arvesse ELi kohustus seoses [Baseli konventsiooniga](#)⁵
- jäätmekäitluse parandamine seoses jäätmete kogumise ja ladustamisega ning taaskasutamise võimaluste ja kasutuselt kõrvaldamisega, sealhulgas saartel, kus jäätmekäitlusel on konkreetset väljakutsed

⁴ Komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/1004, 7. juuni 2019, millega kehtestatakse jäätmeid käsitlevate andmete arvutamise, kontrollimise ja esitamise eeskirjad direktiivi 2008/98/EÜ kohaselt (ELT L 163, 20.6.2019, lk 66).

⁵ Baseli konventsioon ohtlike jäätmete üle piiri viimise ja kõrvaldamise kontrolli kohta.

- õhku suunatavate saasteainete heitkoguste vähendamine ja puhta õhu tagamine ELi kodanikele kooskõlas liidu õigusaktide ja nullsaaste tegevuskava eesmärkidega
- ELi veekogumite hea seisundi saavutamine ja säilitamine
- inimestele ja teistele liikidele piisavas koguses puhta pinnavee ja põhjavee tagamine, sealhulgas veekasutuse tõhususe suurendamisega
- ohtlike kemikaalide tootmise, kasutamise ja heitkoguste vähendamine ning inimeste ja keskkonna kokkupuute vähendamine nende kemikaalidega
- ohutute kestlike ainete, materjalide ja toodete väljatöötamise, turustamise ja kasutuselevõtu edendamine
- kahjuliku müratasemega kokkupuute vähendamine
- ELi pinnase kvaliteedi kaitsmine, pinnase halvenemise vältimine kestlike pinnase ja maa majandamise tavade, saastunud pinnase tervendamine ning vee kvaliteedi parandamise suutlikkuse suurendamine nitraadilekke vähendamise kaudu ning heitkoguste vähendamine süsiniku säilitamise kaudu.

Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine

Allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada uuenduslikke tehnoloogiaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ning parimate tavade rakendamisele
- toetada kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika arendamist, rakendamist, järelevalvet ja jõustamist, parandades sealhulgas juhtimist kõikidel tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse suurendamise ning kodanikuühiskonna kaasamise kaudu
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu kliimameetmeid käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

See allprogramm aitab kaasa ELi muutmisele kliimanetraalseks ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimeliseks ühiskonnaks, toetades ELi kliimapoliitika rakendamist ning valmistades ELi ette kliimameetmete väljakutseteks järgmistel aastatel ja aastakümnetel.

Puhtale energiale üleminek

Allprogrammi „Puhtale energiale üleminek“ alaeesmärgid on järgmised:

- arendada, tutvustada ja edendada uuenduslikke tehnoloogiaid, meetodeid ja lähenemisi, et saavutada säästvate taastuvenergiade üleminekut ja suurenenud energiatõhusust käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitikavaldkondade eesmärgid ja aidata kaasa teadmistebaasi ning parimate tavade rakendamisele
- toetada ELi säästvatele, taastuvatele energiaallikatele üleminekut ja suuremat energiatõhusust puudutavate õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, elluviimist, seiret ja täitmist, sealhulgas juhtimise parandamisega kõigil tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamisega ning kodanikuühiskonna kaasamisega

- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste laialdast kasutuselevõttu taastuvenergiale üleminekut või suurenenud energiatõhusust käsitlevate liidu õigusaktide ja poliitika rakendamiseks tulemuste kordamise, seotud eesmärkide muudesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse lõimimise, investeringute kasutuselevõtu ja rahastamise kättesaadavuse parandamise kaudu.

Selle allprogrammi eesmärk on hõlbustada üleminekut energiatõhusale, taastuvenergiapõhisele, kliimaneutraalsele ja kliimamuutuste suhtes vastupanuvõimelisele majandusele, rahastades koordineerimis- ja toetustegevust kogu Euroopas. Selle ELi suure lisaväärtusega tegevuse eesmärk on kõrvaldada turutõkked, mis takistavad sotsiaalmajanduslikku üleminekut säästvatele energiale, kaasates tavaliselt mitu väikest ja keskmise suurusega sidusrühma, mitu osalejat, sealhulgas kohalikud omavalitsused ja mittetulundusorganisatsioonid, ning kaasates tarbijaid.

Allprogramm aitab kaasa rohelise kokkuleppe energiaga seotud tegevuse rakendamisele, sealhulgas renoveerimislaine algatusele ehitussektoris, ning selles võetakse nõuetekohaselt arvesse territooriume, mis ei ole seotud Euroopa võrkudega, näiteks ELi äärepoolseimaid piirkondi. See aitab kaasa õiglase ülemineku eesmärkide saavutamisele, kaasates territooriumid ja kodanike rühmad, keda mõjutab negatiivselt üleminek fossiilkütustelt puhtale energiale, suurendades osalejate suutlikkust ja edendades puhta energia investeringuid peamiselt energiatõhususse ja kohalikult kättesaadava, kestliku taastuvenergia allikatesse. See ei hõlma biokütustega seotud tegevusi.

2. Tegevuse liik — Eesmärgid — Teemad ja prioriteedid — Tegevused, mida saab rahastada — Eeldatav mõju

Tegevuse liik

Käesoleva taotlusvooru alla kuuluvad teemad on seotud LIFE programmi standardsete tegevusprojektidega (SAP). Standardsed tegevusprojektid esindavad „LIFE programmi traditsioonilisi projekte“, mille eesmärk on:

- töötada välja, tõendada ja edendada innovaatilisi tehnikaid, meetodeid ja lähenemisi
„innovaatilised tehnikad, meetodid ja lähenemised“ tähendavad lahendusi, mis on liikmesriigi ja valdkonna tehnika tasemega võrreldes uued ning mida viiakse ellu ulatuses ja tingimustel, mis võimaldavad saavutada toetuse andmise kriteeriumi „Mõju“ esimeses lõigus sätestatud mõjusid (vt *allpool*).
- panustada teadmistebaasi ja parimate tavade rakendamisse
„parimad tavad“ tähendavad lahendusi, tehnikaid, meetodeid ja lähenemisi, mis on asjakohased, kulutõhusad ja vastavad tehnika tasemele (liikmesriigi ja valdkonna tasandil) ning mida viiakse ellu operatiivses ulatuses ja tingimustel, mis võimaldavad saavutada toetuse andmise kriteeriumi „Mõju“ esimeses lõigus sätestatud mõjusid (vt *allpool*).
- toetada ELi õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, rakendamist, seiret ja täitmist, mh parandades juhtimist kõigil tasanditel, eelkõige avaliku ja erasektori osalejate suutlikkuse parandamisega ning kodanikuühiskonna kaasamisega
- hoogustada edukate tehniliste ja poliitikaga seotud lahenduste ulatuslikku kasutuselevõttu, et rakendada asjakohaseid liidu õigusakte ja poliitikat, korrates tulemusi, liites seotud eesmärgid teistesse poliitikavaldkondadesse ning avaliku ja erasektori tavadesse, hankides investeringuid ja parandades juurdepääsu rahastamisele.

Standardsed tegevusprojektid on paindlikud vahendid, mis on saadaval kõigi sektorite üksustele (avalikud, valitsusevälised ja eraõiguslikud).

Need võivad olla turulähedased (st et nende eesmärk pole üksnes pakkuda paremaid keskkonnaga seotud lahendusi, vaid ka veenduda, et need lahendused võetakse kasutusele ühiskonnas üldisemalt ja konkreetsemalt majanduses, kasutades selgesõnalist turule suunatud lähenemist). Sellisel juhul peavad taotlejad tooma oma taotluse ankeedil esile konkreetse turuga seotud teabe (*nt kavandatav tootmisvõimsus, võrdlusturg, majanduslik teostatavus jms*).

Standardsete tegevusprojektide taotlusi esitatakse tavaliselt allprogrammide „Ringmajandus ja elukvaliteet“, „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ ja „Üleminek puhtale energiale“ raames.

LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT — ringmajandus, jäätmetest saadavad ressursid, õhk, vesi, muld, müra, kemikaalid ja Bauhaus

Eesmärgid

Eesmärk on hõlbustada üleminekut kestlikule mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutustele vastupidavale ringmajandusele ning kaitsta, taastada ja parandada keskkonna kvaliteeti.

Alaeesmärk on käsitleda vähemalt ühte järgmistest teemadest (täpsem kirjeldus on antud järgnevas peatükis):

1. Ringmajandus ja jäätmed
2. Õhk
3. Vesi
4. Muld
5. Müra
6. Kemikaalid
7. Uus Euroopa Bauhaus

1. RINGMAJANDUS JA JÄÄTMED

1.1. Jäätmetest pärit ressursside taaskasutamine

- Innovaatiliste lahenduste kasutamine, et toetada järgmistes valdkondades lisaväärtusega⁶ ringlussevõetud materjale, komponente või tooteid:
 - elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete (WEEE), sealhulgas eelkõige päikesepaneelide, nutitelefonide, tahvelarvutite ja arvutite liigiti kogumine ja ringlussevõtt;
 - patareide ja akude liigiti kogumine ja ringlussevõtt;
 - romusõidukite ja kasutuselt kõrvaldatud laevade demonteerimine, taastootmine ja ringlussevõtt

⁶

Lisaväärtus tähendab taaskasutust kvaliteetsetes toodetes. Vt kontseptsiooni: Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Liidu Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele: „Ringmajanduse suunas: jäätmevaba Euroopa kava, COM(2014)398 lõplik, kuupäevaga 02.07.2014, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014DC0398>. Asjakohastel juhtudel võidakse ringlussevõetud materjalide kvaliteeti või ringlussevõtu protsessi tulemuslikkust hinnata keskkonnatehnoloogia kontrolliga, vt https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en

- ehitustööde või hoonete valikuline eraldamine ja ringlussevõtt;
 - plasti sorteerimine ja ringlussevõtt⁷;
 - biojäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt⁸;
 - tekstiili liigiti kogumine ja ringlussevõtt;
 - komposiitmaterjalide ja mitmekihiliste materjalide, sealhulgas süsinik- ja klaaskiu ringlussevõtt. Erilist tähelepanu tuleks pöörata näomaskidele, mida kannab üldsus enda COVIDi eest kaitsmiseks. Sellistel juhtudel võetakse arvesse parimaid tavasid;
 - kriitilise tähtsusega tooraine jäätmete taaskasutamine;
 - pakendite sorteerimine ja ringlussevõtt.
- Innovatiivsete lahenduste rakendamine ohtlike aineid sisaldavate jäätmete tuvastamiseks⁹, jälgimiseks, eraldamiseks, vältimiseks ja saastest puhastamiseks, et võimaldada töödeldud jäätmete lisandväärtusega ringlussevõttu ja ohtlike ainete ohutut kõrvaldamist või probleemi ulatuse vähendamist projekti raames. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ainetele, mida peetakse keskkonnale ja inimeste tervisele kõige ohtlikumateks. Need on tuntud ka kui probleemsed ained¹⁰.

1.2. Ringmajandus ja keskkond

- Äri- ja tarbimismudelite või lahenduste¹¹ rakendamine, et toetada väärtusahelaid, eelkõige uues ELi ringmajanduse tegevuskavas¹² sätestatud peamiste toodete väärtusahelaid eesmärgiga vähendada või vältida ressursikasutust ja jäätmepild, sh vähemalt ühte järgnevatest:

- disaini, sealhulgas ringmajandust toetava disaini kasutamine keskkonnanlahenduste jaoks, et parandada uutes toodetes kasutatava ringlussevõetava sisu vastupidavust, parandatavust, korduskasutatavust, uuendatavust, ringlussevõttu ja kasutust;

nende lahenduste eesmärk peab olema vähendada mõjusid terviklikult¹³, pidades silmas selliseid aspekte nagu: elutsükli lähenemine, märgistuse laialdane kasutuselevõtt, keskkonnahoidlikud hanked ja tooraine jälgimine komponentides ja toodetes;

⁷ See hõlmab plastpakendeid ja mikroplasti.

⁸ Sealhulgas anaeroobne kääritamine ja kompostimine

⁹ Sealhulgas iseloomustamise ja tootepassi lähenemised.

¹⁰ Ained, millel on krooniline mõju inimeste tervisele või keskkonnale (REACH-määruses ja CLP määruse VI lisas sätestatud kandidaatainete loetelu), aga ka ained, mis takistavad ringlussevõttu ohutu ja kvaliteetse ringlussevõetud toorainena.

¹¹ Asjakohastel juhtudel võidakse innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste tulemuslikkust hinnata keskkonnatehnoloogia kontrolliga https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en. Kaalutakse ka ringmajandusele keskendunud linnaosasid, milles luuakse väärtusahelaid linna majanduse jaoks, toetades samas linnade ja piirkondade taaselustamist.

¹³ Uus ringmajanduse tegevuskava puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel COM/2020/98 lõplik. Tegevuskavas on esitatud järgmised peamiste toodete väärtusahelad: elektroonika ja IKT; patareid, akud ja sõidukid; pakendid; plastid; tekstiilid; ehitus ja hooned; toit, vesi ja toitained.

¹³ Kui kontseptsiooni puhul on vaja olusringi hinnata, tuleb projektides kasutada toote keskkonnanalajälje leidmise meetodit. See meetod on [komisjoni soovitus 2013/179/EL](https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en) lisa ja seda ajakohastatakse eeldatavasti poliitikaga, tuginedes versioonile https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/PEF_method.pdf.

- lahendused (disainijärgsed), millega toetada toote vastupidavuse, korduskasutuse ja parandatavuse rakendamist, ülekandmist ja/või omaksvõttu, sealhulgas uuendamist ja taastootmist;
- toetada vähemalt ühe järgneva lahenduse rakendamist, ülekandmist ja/või omaksvõttu:
 - a) „toode kui teenus“ lahendused või muud ärimudelid või tehnoloogiad, mis optimeerivad varakasutust,
 - b) tööstussümbioos ja ringsusel põhinevate väärtusahelate loomine, ressursside parem jälgimine ning üleliigsete varude, kõrvalsaadusena saadud materjalide või ringlussevõetavate jäätmete kokkuviiimine tööstussektorite üleselt,
 - c) digitaalsed tootepassid¹⁴.

Väljapakutud mudelites ja/või toodetes peaks ideaaljuhul olema arvestatud kogu väärtusahela keskkonnatoimet¹⁵, kuid neis võidakse keskenduda ka mis tahes konkreetsele väärtusahela etapile. Üks projekti element võib olla väärtusahela mõtteviisi¹⁶ toetavate andmete väljatöötamine. Erilist tähelepanu tuleks pöörata VKEde kaasamisele ja aktiivsele osalemisele.

Eelistatakse projekte, mis minimeerivad või kõrvaldavad keskkonnamõju ilma, et neis viidaks negatiivsed mõjud üle lihtsalt mujale või toote olulusringi teistesse etappidesse.

Projektides, mis käsitlevad eelkõige jäätmetekke vältimist, tuleks tegevuse osana asjakohasel juhul kaasata kodanikke, andes teavet ja suurendades teadlikkust järgmistel teemadel:

- a) väljapakutud lahendusega seotud keskkonnatoime kogu olulusringi vältel (et julgustada tegema teadlikumaid ostuotsuseid),
- b) saadaolevad tagastamise, kogumise ja taaskasutamise süsteemid ning nende seos toodetele kinnitatud ökoloogilistele näitajatele ja ringlussevõetule viitavate märgiste tähendusega.

2. ÕHK

Temaatilise prioriteedi „õhk“ puhul keskendutakse õhukvaliteediga seotud õigusaktide rakendamisele ning linnade, tööstuse ja maapiirkondade keskkonnaprobleemide terviklikule lähenemisele. Puhta õhu õigusaktide tõhus elluviimine on vajalik panus nullsaaste eesmärgi mürgivaba keskkonna saavutamiseks, millest komisjon on teatanud Euroopa rohelises kokkuleppes ja sellega seotud algatustes.

¹⁴ Digitaalsesse tootepassi kogutakse andmeid toote (sealhulgas selle keskkonnanäitajate kohta materjalide allikast keskkonnatoime, vastupidavuse, parandatavuse ja probleemsete ainete) ja selle väärtusahela kohta. See panustab nõuetekohastesse ja tõhusatesse väärtuse säilitamise ja väärtuse taastamise tegevustesse. Digitaalne tootepass aitab nii avaliku kui ka erasektori osalistel langetada teadlikke ja jätkusuutlikke otsuseid ning ühtlasi toetab see turujärelevalvet ja ligipääsu teabele, mis on seotud toote vastavusega kohaldatavate ELi õigusaktidega. Euroopa rohelises kokkuleppes ja uues ringmajanduse tegevuskavas on määratletud digitaalne tootepass ühe võimalusena panustada tõhusasse tootepoliitikasse.

¹⁵ See kajastab otseselt 12. kestliku arengu eesmärki, millega nõutakse kestlikke tarbimis- ja tootismudeleid. 2015. aastal võtsid kõik ÜRO liikmesriigid vastu kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, milles esitati ühine kavand eesmärgiga tagada inimestele ja maailmale rahu ja heaolu ning see hõlmab 17 kestliku arengu eesmärki:
<https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

¹⁶ Erinevate protsesside keskkonnamõjusid puudutavate andmete väljatöötamine, et katsetada alternatiivsete lahenduste mõju (vt eelmist joonealust märkust olulusringiga seotud andmete keskkonnajalajälje leidmise meetodi kohta).

Õhusaaste on jätkuvalt Euroopas kõige tõsisem keskkonnaga seotud terviseprobleem, mille suremus ületab liiklusõnnetuste suremust enam kui kümme korda ning ühtlasi on sellel märkimisväärne mõju ökosüsteemidele. Projektides tuleks käsitleda, kuidas vähendada õhusaasteaineid, mille seas on eelkõige PM, NO_x ja/või ammoniaak. Kui peamine eesmärk on vähendada CO₂ heidet, tuleks projekt esitada allprogrammi „Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine“ all.

Tööstusheidete direktiiv on põhivahend suurtest saasteallikatest tekkiva saaste vältimiseks ja ohjamiseks. Tööstusheite direktiivi rakendamise kogemus on võimaldanud tuvastada lisavajadusi, mis on seotud avaliku teabe ja kujunemisjärgus tehnoloogiaga.

2.1. Õhukvaliteediga seotud õigusaktid ja teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamise (NEC) direktiiv

Kui ei ole selgesõnaliselt teisiti välja toodud, tuleks õhukvaliteeti käsitlevates projektides üldiselt keskenduda linnaaladele või maapiirkondade jaoks väljatöötatud lähenemistele, millel on ELis suur potentsiaal laialdaselt kasutusse võtmiseks, et tuua kasu nii paljudele inimestele kui võimalik.

- Õhukvaliteedi parandamine ja tahkete osakeste heite vähendamine piirkondades, kus:

- kodustes kütteseadmetes kasutatakse palju tahkekütuseid, nagu biomass, süsi ja turvas, või
- esinevad rekonstrueerimisest, ehitusest, karjäärdest, kaevandustest, mineraalide käitlusest või muudest tolmu tekitavatest tegevustest pärit suured tahkete osakeste heitkogused, kui neid ei käsitleta tööstusheidete direktiivis

Selliste projektidega tuleb rakendada ühte järgnevast:

- tehnilised¹⁷,
- juhtimine,
- innovaatilised regulatiivsed ja/või
- innovaatilised stiimulitel põhinevad lahendused¹⁸.

- **Kestlik maanteetransport**, mis on suunatud õhusaasteainete heitele, mille vähendamine on hädavajalik õhukvaliteedi standardite saavutamiseks, keskendudes vähemalt ühele järgmistest:

- õhusaasteainete heitkoguste vähendamine reaalsetes sõidutingimustes (nt sõidukite tehnilised meetmed, keskkonnasäästlik sõidustiil, mõõtmis- ja seiretehnoloogia)
- heiteta kahe- või kolmerattaliste sõidukite kasutamine ja/või seonduvate taristuvajaduste analüüs ja lahenduste katsetamine;
- heiteta sõidukid ja seonduvad taristuvajadused;
- alternatiivkütuste innovaativne kasutamine;
- innovaatilised sõidukite moderniseerimise programmid¹⁹;
- alternatiivse ülekandeseadme tehnoloogia²⁰;

¹⁷ Nt kütuse eeltöötlemine, ülivähesel tolmu tehnoloogia, suure tõhususega ja puhta põlemise ja kontrolli tehnoloogia, kombinatsioonid heitevaba taastuvenergiaga, soojuste säilitamine.

¹⁸ Pange tähele, et LIFE programmi näidistoetuslepingus sätestatud nõuete kohaselt kehtivad piirangud kolmandatele isikutele rahalise toetuse kujul stiimulite otse maksmisele.

¹⁹ Ettenähtud projektid hõlmavad nii autosid kui kahe- ja kolmerattalisi mootorsõidukeid.

- innovaatilised tehnoloogiad, millega vähendada kulumisest tekkivat heidet (nt pidurid, rehvid, teekate);
 - suure liikluskõõjuga süsteemide (nagu vähese saastega alade ja teemaksusüsteemid) rakendamine täiustatud juurdepääsukriteeriumide ja/või märgiste kaudu, millega soodustatakse nt heiteta sõidukite kasutust. Eelistatakse linnaaladele suunatud projekte, et parandada võimalikult paljude inimeste olukorda;
 - innovaatiliste logistika või reisijate liikuvuse platvormide kasutus²¹.
- Muu kestlik liikuvus peale maanteetranspordi, nt meretransport, sadamad, lennundus ja liikurmasinad, sh neid toetav taristu ja logistika. Kui eesmärk on vähendada liikurmasinate heitkoguseid, võivad projektid käsitleda olemasolevaid liikurmasinaid, mis ei kuulu (veel) määruse (EL) 2016/1628²² ulatusse, ja/või käsitleda parandusi, millega vähendatakse nende liikurmasinate heitkoguseid, mis juba kuuluvad liikurmasinate määruse ulatusse ja mis ulatuvad kaugemale selles mainitud õiguslikest nõuetest.
- Vähendada ammoniaagi, metaani ja tahkete osakeste heidet põllumajanduses, toetades ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni koostatud heite vähendamist põllumajanduses käsitleva ajakohastatud hea tava koodeksi rakendamist²³.

2.2. Tööstusheidete direktiiv

- Tööstusheidete direktiivis kujunemisjärgus tehnoloogiadena viidatud saaste vältimise ja vähendamise tehnikate rakendamine või selliste vältimise ja vähendamise tehnikate arendamine ja rakendamine, mida võidakas kaaluda kujunemisjärgus tehnoloogiate kandidaatidena tööstusheidete direktiivi PVT-juhenddokumentide läbivaatusmenetluses. Projektid keskenduvad õhusaasteainete vähendamisele ning peaksid eelkõige käsitlema aineid PM2.5, NO_x, SO₂, NH₃ ja/või muud LOÜd kui metaan, mis tekitavad tööstusheidete direktiiviga reguleeritavates tööstusrajatistes.

3. VESI

Üks rohelise kokkuleppe²⁴ eesmärkidest on taastada põhja- ja pinnavee looduslik toimimine. See on väga vajalik järvede, jõgede, märgalade, mereökosüsteemi ja estuaaride elurikkuse säilitamiseks ja taastamiseks ning üleujutuste põhjustatud kahjude ennetamiseks ja piiramiseks. Strateegia „Talust taldrikule“ rakendamine aitab vähendada liigsetest toitainetest põhjustatud saastet. Lisaks teeb komisjon ettepaneku meetmete kohta, mille eesmärk on vähendada asulavee äravoolust ja uutest või eriti kahjulikest saasteallikatest, nagu mikroplast ja kemikaalid (sh ravimid), tekkivat reostust. Lisaks tuleb käsitleda erinevate saasteainete kombineeritud mõju.

²⁰ Nt elektriliiklus ja vesinikupõhine liiklus.

²¹ Nt kauba kättetoimetamise lõpusirgel või mitmeliigiline reisijatevedu linnades.

²² Nt mere- ja siseveeveost, sadamataristust ja ehitusplatsidelt. See võib hõlmata üleminekut muule kütusele (sh elekter), vähese heitega kütuse (nt lennukikütus, mille puhul tahkete osakeste arv heites on väike) kasutamist, moderniseerimist, rakendades heite vähendamise tehnoloogiat või tegevusi, millega vähendatakse kulumise põhjustatud heidet (nt pidurid või raudteerööpad). Tegevuse täiendamiseks võib rakendada seonduvaid linnastrateegiaid, reguleerimispõhimõtteid ja planeerimist. Tegevuse tulemus peaks olema mõõdetavalt vähenenud õhusaasteainete nagu tahkete osakeste ja NO_x heitkogused.

²³ <http://www.unece.org/index.php?id=41358>

²⁴ https://ec.europa.eu/info/files/communication-european-green-deal_en

Rohelise kokkuleppe strateegiad võivad toetada järgnevat: saaste vähendamine strateegia „Talust taldrikule” ja nullsaaste saavutamise tegevuskava abil, veelooduse taastamine elurikkuse strateegiaga, keemilise saaste allikate käsitlemine ringmajanduse tegevuskava ja kemikaalide strateegiaga, tõhusamate kliimameetmete tulemusel üleminek taastuvatele energiaallikatele (välja arvatud väikehüdroenergia).

Võttes arvesse ELi veega seotud õigusaktide toimivuskontrolli ja asulareovee puhastamise direktiivi hindamise tulemusi ja tehes nende põhjal järeldusi, keskendutakse nii seadusandlikes kui ka muus tegevuses ühtlasi veekvaliteedile ja veevarude majandamisele ning ranniku- ja merevee majandamisele:

- ELi veepoliitika raamdirektiivi²⁵ rakendamise integreeritud lähenemised;
- tegevus, mis on suunatud üleujutuste direktiivi²⁶ rakendamisele;
- tegevus, mis on suunatud merestrateegia raamdirektiivi²⁷ rakendamisele;
- tegevus, millega tagatakse veeressursside ohutu ja tõhus kasutamine, parandatakse veeressursside kvantitatiivset majandamist ja kestlikkust, säilitatakse vee kvaliteeti ning välditakse veeressursside väärkasutust ja halvenemist.

ELis on veekvaliteedi ja veevarude käsitlemine kulutõhusal viisil keeruline. Veesektoris esinevate probleemide lahendamiseks ja võimaluste ärakasutamiseks on vaja palju osapooli hõlmavat terviklikku lähenemist.

Kooskõlas veepoliitika raamdirektiivi ja üleujutuste direktiiviga tuleks projektides keskenduda sellise tegevuse arendamisele ja eelkõige rakendamisele, mis aitavad liikmesriikidel liikuda tõeliselt integreeritud veeressursside majandamise poole ning vähendada vee kvaliteedile ja veeressurssidele avalduvat survet, edendades asjakohastel juhtudel looduspõhiseid lahendusi ja toetades ELi elurikkuse strateegiat.

Merestrateegia raamdirektiivi rakendamisele suunatud tegevuse teemades tuleks erilist tähelepanu pöörata mereruumi planeerimise direktiiviga²⁸ hõlmatud peamistele surveteguritele, mõjudele ja tegevusele, mille tulemus on parem rannikuala tervikmajandamine ja mereruumi planeerimine.

Asulareovee puhastamise direktiivi ja joogivee direktiivi kohaldamisele suunatud tegevuse teemade osas peavad veeteenuste osutamise tagamiseks kasutatavad uued tehnoloogialahendused ja protsessid (nt kvaliteetse joogivee tootmine ja parem reovee puhastamine) saavutama vajaliku taseme.

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ, 23. oktoober 2000, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:EN:PDF>

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/60/EÜ, 23. oktoober 2007, üleujutusrisi hindamise ja maandamise kohta

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:288:0027:0034:EN:PDF>

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/56/EÜ, 17. juuni 2008, millega kehtestatakse ühenduse merikeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (merestrateegia raamdirektiiv)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:164:0019:0040:EN:PDF>

²⁸ Direktiiv 2014/89/EL – mereruumi planeerimise raamistik

3.1. Vee kvaliteet ja kvantiteet

- Vee kvaliteedi parandamine vähemalt ühega järgmistest vahenditest:

- inimtekkelise (asulates) ja/või põllumajanduslikku päritolu toitainetest tekkiva ja orgaanilise reostuse integreeritud ohjamine saaste vahetu eemaldamise teel. Meetmete kindlaksmääramisel tuleks teha ulatuslik vajaduste analüüs²⁹, mille raames selgitatakse välja meetmed, mis on vesikonna või valgala ulatuses vajalikud vee raamdirektiivi ja merestrateegia raamdirektiivi nõuete täitmiseks, võttes arvesse seda, mis on asulareovee puhastamise direktiivi³⁰, nitraatide direktiivi³¹, suplusvee direktiivi³² ja põhjavee direktiivi³³ nõuete kaudu juba saavutatud.
- Innovaatilised lahendused veekeskkonnas leiduvate keemiliste saasteainete avaldatava surve vähendamiseks, vähendades prioriteetsete ainete³⁴ ja teiste valgalale iseloomulike saasteainetena määratletud kemikaalide heidet tekkekohas sobivate aseinete³⁵ või alternatiivse tehnoloogia kasutamisega. See peaks asjakohasel juhul hõlmama ka teisi saasteaineid nagu farmaatsiatooteid ja (mikro)plaste.

- Üleujutus- ja/või põuariski maandamisega seotud tegevuse rakendamine vähemalt ühega järgmistest vahenditest:

- looduspõhised lahendused, mis seisnevad sellistes looduslikku veesäilitamisvõimet käsitlevates meetmetes, millega suurendatakse vee infiltreerumist ja varumist ning eemaldatakse looduslike või looduslikega sarnaste protsesside teel saasteained, sealhulgas looduslike jõesängide, järvede, estuaaride ja ranniku morfoloogia taastamine ja/või seotud elupaikade, sealhulgas lammide ja lodumaade taastamine;

•

²⁹ Analüüs, mille raames hinnatakse veekogumi hetkeseisundist lähtuvalt vajadust vähendada survetegureid, et saavutada vee hea seisundi alane eesmärk, mis tuleneb veepoliitika raamdirektiivi artikli 11 lõikest 1, mille kohaselt liikmesriik peab kehtestama meetmeprogrammi, „võttes arvesse artikli 5 alusel nõutavate analüüside tulemusi” (survetegurite ja mõju analüüs), „et saavutada artiklis 4 kehtestatud eesmärgid” (hea seisund). Lisaks on artikli 11 lõikes 8 sätestatud, et meetmeprogrammid tuleb iga kuue aasta tagant läbi vaadata. Vt lisateabe saamiseks veepoliitika raamdirektiivi 2016. aasta aruandlusjuhendit, http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016/Guidance/WFD_ReportingGuidance.pdf, eelkõige peatükki 10.1.8.2, lk 245 (kirjeldus selle kohta, millest liikmesriigid peavad teavitama iga märkimisväärse surveteguri liigi või keemilise aine puudujäägi indikaatori puhul) ning jaod 10.1.4 ja 10.1.5.

³⁰ Nõukogu direktiiv 91/271/EMÜ, 21. mai 1991, asulareovee puhastamise kohta (ELT L 135, 30.5.1991, lk 40–52).

³¹ Nõukogu direktiiv 91/676/EMÜ, 12. detsember 1991, veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (ELT L 375, 31.12.1991, lk 1–8).

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/7/EÜ, 15. veebruar 2006, mis käsitleb suplusvee kvaliteedi juhtimist ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 76/160/EMÜ (ELT L 64, 4.3.2006, lk 37–51).

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/118/EÜ, 12. detsember 2006, mis käsitleb põhjavee kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest (ELT L 372, 27.12.2006, lk 19–31).

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/39/EL, 12. august 2013, millega muudetakse direktiive 2000/60/EÜ ja 2008/105/EÜ seoses veepoliitika valdkonna prioriteetsete ainetega (ELT L 226, 24.8.2013, lk 1–17).

³⁵ 'Sobivad aained' on teised keemilised ained, millel on samasugune soovitud mõju, aga millel on väiksem keskkonnamõju.

innovaatilised ennetus- ja kaitsevahendid ja -meetodid, millega toetatakse poliitikat, maakasutuse planeerimist, riskide vähendamist, sündmusjärgse vastupanuvõime suurendamist ja hädaolukordade ohjamist ja/või

- innovaatilised integreeritud riskihindamis- ja riskijuhtimismeetodid, milles võetakse arvesse sotsiaalset haavatavust ning millega suurendatakse vastupanuvõimet, tagades samas ühiskondliku heakskiidu.
- Innovaatilised projektid, milles keskendutakse maa või jõgede kasutamisest tulenevatele veemajanduskavades kindlaks määratud hüdro-morfoloogilistele surveteguritele, et saavutada vee raamdirektiivi eesmärkides nõutav veekogumi hea seisund või hea potentsiaal ja saavutada ELi elurikkuse strateegia eesmärgid. See võib hõlmata projekte, milles keskendutakse setete ärakande haldamise meetodite ja lahenduste arendamisele, mis tagavad ökoloogilise vooluhulga, takistuste kõrvaldamise jms.
- Innovaatiliste **vee säästmise meetmete** rakendamine, et vähendada veekogumitele/ressurssidele avalduvat kvantitatiivset ja kvalitatiivset koormust. See hõlmab meetmeid liigse veevõtu vähendamiseks, võttes arvesse ringmajanduse põhimõtteid.

3.2. Mere- ja rannikualade veemajandus

- Innovaatiliste lahenduste (vahendite, tehnoloogialahenduste või tavade) kohaldamine, et tagada merede, ookeanide ja nende rannikute kaitse ja säilitamine, toetades merekeskkonnaga seotud inimtegevuse jätkusuutlikkust. See hõlmab algatusi, mille eesmärk on vähendada survet, mida inimtegevus avaldab merekeskkonnale, ja keskenduda vähemalt ühele järgmistest väga olulistest teemadest:
 - veealune müra,
 - prügi ja/või saasteainete sattumine merre (käsitletakse tekkekohas või meres, eelistades ennetamist kõrvaldamisele),
 - merepõhja häirimine ja kahjustamine,
 - süvamere kasutamise ja uurimise mõjude analüüsimine ja vähendamine,
 - ülepüük ja/või juhuslik kaaspüük,
 - põllumajandusest või vesiviljelusest pärit orgaanilise aine ja toitainete vette sattumine ja/või
 - navigatsioon (nt navigatsioonikanalite süvendamistööd, merekiirteed).

3.3. Veevarustusteenused

- Innovaatiliste tehnoloogialahenduste ja vahendite kohaldamine joogivee ja asulareovee käitlussüsteemidele vähemalt ühega järgmistest vahenditest:

- ressursitõhusate protsesside kasutamine veevarustusteenuste osutamiseks³⁶,
 - protsesside kasutamine uudsete saasteainete kõrvaldamiseks,
 - joogivee ja/või reovee käitlemine taaskasutuse eesmärgil viisil, mis suudab tagada kõrgeima ohutustaseme, nt käitluse tõhusus patogeenide (viirused, bakterid) eemaldamisel.
- Innovaatiliste vahendite kasutamine, et tagada ressursitõhus veevarustusteenuste osutamine maapiirkondades elavatele inimestele kooskõlas läbivaadatud joogivee direktiivi ja asulareovee puhastamise direktiiviga³⁷.
- Ringlussevõetud/puhastatud veega seotud lahenduste ja/või puhastamisvõimaluste tõhususe ja tulemuslikkuse suurendamine järgmistest vahenditest ühe või mitme rakendamisega:
- (alternatiivse) veevarustuse, reovee puhastamise, ressursside taaskasutamise (kui see on kohaldatav, kooskõlas 25. mai 2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741, mis käsitleb vee taaskasutuse miinimumnõudeid PE/12/2020/INIT), korduskasutamise ja ringlussevõtu³⁸ kontseptsioonid;
 - uute saasteainete ja/või reovees sisalduvate patogeenide (nt farmaatsiatooted¹³, nanoosakesed, tekstiilikiud) keskkonda laskmise vähendamiseks seotud allikakontrolli meetodid ja kohapealsed tehnoloogialahendused;
 - süsteemsed lähenemised vee-, energia- ja ressursside kao vältimiseks tööstustootmises ja/või veevarustusteenuste osutamisel.

4. *MULD*

Panus ELi 2030. aasta elurikkuse strateegias seatud mullaga seotud eesmärkide täitmisesse:

- tegevuse, sealhulgas innovaatilise tegevuse rakendamine ELi mulla kaitsmiseks:
- muldade ja maa haldamise kestlike tavade toetamine, innovaatiliste muldade ja maa halduse meetodite edendamine ja ulatuslikum kasutusele võtmine ning kestliku muldade haldamise rakendamise ulatuslikum kasutusele võtmine eesmärgiga ennetada osutatavate muldade ökosüsteemi teenuste ebasoodsaid mõjusid (erosioon, reostus, mulla orgaanilise süsiniku kadu jne) ja negatiivset mõju mulla ökosüsteemi teenustele ja/või
 - äärmuslikeks ilmastikunähtusteks valmistumine ja kõrbestumise tõkestamine, et suurendada põllumajanduse ja turismisektori vastupanuvõimet kliimaohutudele (nt üleujutused, mullaerosioon ja põuad) tõhusate looduspõhiste lahenduste laialdasema rakendamisega.

³⁶ Nt selleks, et vähendada energia tarbimist vee puhastamisel ja majandamisel ning veekadu.

³⁷ Maapiirkondades elavad inimesed on inimesed, kes elavad väljaspool linnapiirkondi. Linnapiirkonna määratlemisel kasutatakse järgmisi kriteeriume: 1. rahvastikutiheduse künnis (300 elanikku km² kohta), mida kohaldatakse 1 km² suuruse võrgu ruudu suhtes; 2. miinimumsuuruse künnis (5000 elanikku), mida kohaldatakse rahvastikutiheduse künnist ületavate võrgu ruutude rühma suhtes. Lisateabe saamiseks vt: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Urban-rural_typology.

³⁸ Nt mullas esinevad toitained (P, K, N) ja orgaanilised ühendid.

- Mulla tervise taaste, kaitse ja parandamine ning mulla degradeerumise, sealhulgas mullakao ennetamine ka innovaatilise tegevusega:
 - mullaviljakuse ja mulla elurikkuse säilitamine, muldade taastamine pärast reostumist ja nende vee kvaliteedi parandamise suutlikkuse suurendamine,
 - kulutõhusate uurimise, hindamise ja taastamise lahenduste kohaldamine mulla punktreostusele ja hajureostusele,
 - kestlike muldade ja maa haldamise tavade toetamine, sh nende, mis on konkreetselt mõeldud CO₂ eemaldamiseks,
 - mulla degradeerumisega, sh mullakaoga tegelemine, et säilitada maa ressursse (olukord, kus maa degradeerumine ei suurene) ja/või
 - juba vettpidava materjaliga kaetud aladelt katte eemaldamisele kulutõhusate lahenduste kohaldamine.

5. MÜRA

Selles rubriigis eelistatakse linnaaladele suunatud projekte, et parandada võimalikult paljude inimeste olukorda;

- Müra märkimisväärne vähendamine tihedalt asustatud linnapiirkondades keskkonnahoidlike ja majanduslikult kestlike lahendustega näiteks vähest müra tekitavate katete ja/või rehvide abil, mille olulusringi kulud on võrreldavad standardkatete ja/või rehvide kuludega, madala kõrgusega piirete abil, mis kahjustavad maastikku vähe ja on valmistatud keskkonnasõbralikest materjalidest, või raudteeliikluse ja lennujaamade müra vähendamise abil.

6. KEMIKAALID

- Ohtlike ainete keskkonnale ja inimeste tervisele avalduva mõju ennetamine ja vähendamine, keskendudes vähemalt ühele järgmistest kemikaalidest:
 - probleemsete ainetena määratletud ained (sh endokriinseid häireid põhjustavad ja püsivad ained)³⁹;
 - ainete kombineeritud mõju;
 - nanomaterjalid;
 - biotsiidid ja/või pestitsiidid;
 - PFAS (per- ja polüfluoritud alküülühendid).

See saavutatakse kemikaalide, materjalide ja toodete puhul ohutu ja jätkusuutliku disaini innovatsiooni kaudu ning probleemsete ainete järkjärgulise kaotamise toetamisega.

- Kemikaalide tootmise ja nende kogu väärtusahelas kasutamise keskkonnale ja inimeste tervisele avalduva mõju vältimine ja vähendamine, et toetada:
 - a. keskkonnahoidlike ja digitaalsete/nutikate tehnoloogiate arendamist
 - b. kõrgtehnoloogilisi materjale

³⁹ Ained, mille puhul on leitud krooniline mõju inimeste tervisele või keskkonnale (muu hulgas REACH-määruses ja CLP-määruse IV lisas sisalduv kandidaatainete loetelu).

c. vähese CO₂ heitega ja väikese keskkonnamõjuga kemikaalide tootmine ja kasutamine

- Loomkatsetest loobumiseks vajalikud kõrgtehnoloogiliste vahendite, meetodite ja mudelite digitaalsed uuendused ja andmeanalüüsi võimekus.
- Ohutute ja jätkusuutlikult disainitud lahenduste kohaldamine, sealhulgas ohutult ja jätkusuutlikult disainitud ainete, materjali ja toodete arendamise, turuleviimise ja kasutuselevõtuga. Üldine kestlikkus tuleks tagada kogu keskkonnajalajälje vähendamisega, eriti seoses kliimamuutuste, ressursikasutuse, ökosüsteemide ja elurikkusega olulusringi vaatepunktist.
- Ohtlike ainete seotud suurõnnetuste ohu ohjeldamist käsitleva Seveso III direktiivi (direktiiv 2012/18/EL) rakendamise hõlbustamine, võttes kasutusele eriti kulutõhusad meetodilised vahendid inimeste tervist ja keskkonda ohustavate riskide kindlaks tegemiseks ning dominoefekti ohjamiseks. Kohustatud isikud tutvustavad neid vahendeid projektide raames ja rakendavad nende põhjal riskide ennetamise või vähendamise meetmeid.

7. UUS EUROOPA BAUHAUS

2021. aasta jaanuaris käivitas komisjon algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“, mis on keskkonna-, majandus- ja kultuuriprojekt eesmärgiga kombineerida disaini, kestlikkust, ligipääsetavust ja taskukohasust Euroopa rohelise kokkuleppe saavutamiseks. Seda algatust on võimalik toetada LIFE programmi ringmajanduse ja elukvaliteedi allprogrammist ja LIFE programmi allprogrammist „Loodus ja elurikkus“.

LIFE programmi raames toetatakse eelkõige järgmisi taotluseid, mis aitavad kaasa algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ rakendamisele:

- uute hoonete keskkonnamõjude terviklikule vähendamisele⁴⁰ suunatud projektid;
- ringmajandusele keskendunud linnaosasid puudutavad projektid, milles luuakse väärtusahelaid linna majanduse jaoks, toetades samas linnade ja piirkondade taaselukustamist;
- taotlused elurikkuse säilitamiseks või taastamiseks, mis panustavad algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ elluviimisesse. See võib hõlmata näiteks elurikkust hoidvate hoonete energeetilise isolatsiooni tavadest, innovaatilisi elusloodust hoidvate hoonete arhitektuurilahendusi jne.

Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada

Selle taotlusvooru teema on standardised tegevusprojektid, mis on suunatud allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet“ eesmärkide saavutamisele. Standardised tegevusprojektid on määratletud 2. jaos („Tegevuse liik“), allprogrammi üldised eesmärgid aga punktis 1 („Ringmajandus ja elukvaliteet“).

Üksnes keskkonnaalasele juhtimisele keskenduvad standardised tegevusprojektid ei kuulu selle taotlusvooru teema alla ja need on hõlmatud taotlusvooru temaga LIFE-2021-SAP-ENV-GOV.

⁴⁰ Võttes arvesse selliseid aspekte, nagu olulusringil põhinev lähenemine ja keskkonnahoidlikud hanked

Eeldatav mõju

Taotlejatelt eeldatakse, et nad selgitavad ja kirjeldavad, kuidas nad saavutavad eeldatava panuse, mida on kirjeldatud toetuste andmise kriteeriumis „Mõju“ (vt 9. jagu).

Kõigi LIFE'i projektide puhul tuleb esitada aruanne nende eeldatavate väljundite ja mõjude kohta, võttes arvesse LIFE'i peamisi tulemusnäitajaid. Need peamised tulemusnäitajad aitavad hinnata LIFE'i projekti mõju nii keskkondlikul kui ka sotsiaalmajanduslikul tasandil (nt kohalikku majandust ja elanikkonda mõjutavate tegevuste kaudu). Vaadake üle elektroonilise toetuse taotluse osas C sisalduvaid näitajaid ja täiendage neid projekti eeldatavate mõjudega. Projekti kestuse jooksul küsitakse täpsemat teavet.

Toetusmäär

Standardsed tegevusprojektid – maksimaalne 60% toetusmäär

LIFE-2021-SAP-ENV-GOV — keskkonnaalane juhtimine

Eesmärgid

Eesmärk on hõlbustada üleminekut kestlikule mürgivabale, energiatõhusale ja kliimamuutustele vastupidavale ringmajandusele ning kaitsta, taastada ja parandada keskkonna kvaliteeti.

Alaeesmärk on käsitleda vähemalt ühte järgmistest teemadest (täpsem kirjeldus on antud järgnevas peatükis):

1. meetmed, mis toetavad otsustusprotsessi ja vabatahtlikke lähenemisi avalikus halduses;
2. keskkonnanõuetele vastavuse tagamine ja õiguskaitse kättesaadavus;
3. käitumise muutmisele ja teadlikkuse suurendamisele suunatud algatused

1. MEETMED, MIS TOETAVAD OTSUSTUSPROTSESSI JA VABATAHTLIKKE LÄHENEMISI AVALIKUS HALDUSES

- Avalikus halduses keskkonna tervikliku nägemuse rakendamise suutlikkuse parandamine, mis hõlmab vastutavate asutuste kaasamise abil keskkonnakavade ja -algatuste juhtimist, seiret ja hindamist, ning erinevatel piirkondlikel tasemetel institutsioonidevahelise koostöö tegemist ja/või asjakohastel juhtudel partnerlust eraõiguslike asutustega eesmärgiga arendada koostöid, vähendada halduskoormust ja/või optimeerida keskkonnatulemusi. Nende tegevustega panustatakse kohaldatavatel juhtudel ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkide rakendamisse.

Keskendutakse ühele või mitmele järgmistest valdkondadest:

- kavad, programmid, algatused, analüüsid, ülevaated ja hindamised

- riiklikud õhusaaste kontrolli programmid⁴¹;
- õhukvaliteedi kavad;
- veemajanduskavadega seotud meetmeprogrammid, analüüsid ja ülevaated;
- üleujutusohutuse kavad⁴²;
- nitraate käsitlevad tegevuskavad⁴³;
- jäätmekavad;
- riiklikud või piirkondlikud ringmajanduse tegevuskavad, strateegiad või muu sarnane⁴⁴;
- roheliste linnade leppe⁴⁵ rakendamise tegevused, meetmed ja kavad;
- radooni riiklikud tegevuskavad⁴⁶ ja/või
 - otsused, mis on seotud järgmiste valdkondadega:
 - tööstusheitmed;
 - jäätmekäitlus;
 - veesaaste ja veevõtt⁴⁷;
- Vähemalt ühe järgmiste vabatahtliku instrumendi ja lähenemise arendamine, toetamine, rakendamine ja/või ühtlustamine ning kasutamine üksuste poolt eesmärgiga vähendada nende tegevuste, toodete ja teenuste keskkonnamõju:
 - kolmanda isiku tehtav innovaatiliste tehnoloogialahenduste kontroll, kui need on valmis turule viimiseks, nt keskkonnatehnoloogia tõendamine (ETV)⁴⁸;
 -

⁴¹ Direktiiv (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist, ELT 344, 17.12.2016, lk 1.

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/60/EÜ, 23. oktoober 2007, üleujutusrisi hindamise ja maandamise kohta (ELT L 288, 6.11.2007, lk 27–34).

⁴³ Nõukogu direktiiv 91/676/EMÜ, veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest, ELT 375, 31.12.1991, lk 1.

⁴⁴ Need kavad, strateegiad, tegevuskavad või sarnased dokumendid peavad: olema ametlikult heaks kiidetud, sisaldama konkreetseid ja mõõdetavaid tegevusi või sihtmärke ja selget ajakava ning olema kooskõlas ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärkidega või neid täiendama.

⁴⁵ Roheliste linnade leppe raames on ELi kohalikud omavalitsused nõustunud muutma oma linnad rohelisemaks, puhtamaks ja tervislikumaks, saavutades 2030. aastaks järgmised viis eesmärki: 1) märkimisväärselt parem õhukvaliteet, 2) olulised edusammud veekvaliteedi parandamises ja veekasutuse tõhususes, 3) olulised edusammud linnade elurikkuse säilitamises ja parandamises, 4) märkimisväärselt parem olmejäätmete käitlemine ning vähenenud jäätmete ja prügilasse ladestatavate jäätmete hulk, laialdasem korduskasutus, parandamine ja ringlussevõtt, mis toetab ringmajandust, 5) märkimisväärselt väiksem müraaaste.

⁴⁶ Nõukogu direktiiv 2013/59/Euratom, 5. detsember 2013, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kiiritamisest tulenevate ohtude eest

⁴⁷ Sealhulgas töhisa veehinna poliitika kehtestamiseks vajalik analüüs.

⁴⁸ Vt https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en

Euroopa tasandi tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad ja/või sektoripõhised organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjad neile toodetele ja sektoritele, mis ei ole veel hõlmatud olemasolevate tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjadega / sektoripõhiste organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjadega ja nendega seotud kvaliteetsete andmebaasidega, tuginedes Euroopa keskkonnajalajälje leidmise meetodi uusimale versioonile⁴⁹ ja uusimatele suunistele⁵⁰;

- Suurepärase keskkonnatoimega toodete (kaubad ja teenused) reklaamimiseks ette nähtud ELi ökomärgis⁵¹, mida kasutatakse kõigis asjaomastes sektorites ning eelkõige turismi- ja finantssektoris kestlike tarbimisharjumuste ja elustiilide toetamise vahendina. Laiemas perspektiivis ametlikult tunnustatud ökomärgiste⁵² kasutamise toetamine;
- korduskasutatud, parandatud, renoveeritud ja taastoodetud toodete kasutamist toetavad tegevused, teenused, võrgustikud ja innovaatilised ärimudelid, mis on ühtlasi seotud toodete vastupidavuse ja kavandatud vananemisega⁵³; tootepoliitikaga seotud näitajate arendamine;
- keskkonnahoidlikud ja ringmajanduse põhimõtetest lähtuvad riigihanked⁵⁴: ühised hangete tehnilised kirjeldused ja/või ühised seirevahendid sarnaste hankevajadustega avaliku sektori asutustele, et kiirendada nende hangete kasutuselevõttu; tuleks kaaluda võimalust muuta keskkonnahoidlikud riigihanked kohustuslikuks;
- regulatiivsete, rahaliste või mainega seotud stiimulite seostamine keskkonnatoimega, kasutades ühenduse keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanäidatiteerimissüsteemi (EMAS)⁵⁵;
- hoonete keskkonnatoime hindamine⁵⁶, kasutades Level(s)it, ehitussektoris kohaldatavat raamistikku ja põhinäitajaid⁵⁷.

2. KESKKONNANÕUETELE VASTAVUSE TAGAMINE JA ÕIGUSKAITSE KÄTTESAADAVUS

- Keskkonnannõuetele vastavuse tagamise toetamine,
 - luues uusi või tõhustades olemasolevaid piiriüleseid, riiklikke või piirkondlikke keskkonnannõuetele vastavuse tagamise praktikute või ekspertide võrgustikke ja/või

⁴⁹ Komisjoni soovitus, 9. aprill 2013, toodete ja organisatsioonide olelusringi keskkonnatoime mõõtmise ja teatavakstegemise ühtsete meetodite kasutamise kohta ELT 124/1, 4.5.2013, lk 1–210. Vt ka https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/PEF_method.pdf and https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/OEF_method.pdf

⁵⁰ <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/EUENVFP/Documents+of+common+interest>. Euroopa tasandi tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjade ja/või sektoripõhiste organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjade väljatöötamisel tuleb järgida nende ELi tasandi väljatöötamise protsesse. Projektid võetakse vastu ainult siis, kui Euroopa tasandi tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjade ja/või sektoripõhiste organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjade väljatöötamiseks on uusi võimalusi (nt otsitakse vabatahtlikke / soovivaalduks). Vt https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/PEF_method.pdf ja https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/OEF_method.pdf Vt https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv_en

⁵¹ Komisjoni 9. aprilli 2013 soovitus toodete ja organisatsioonide olelusringi keskkonnatoime mõõtmise ja teatavakstegemise ühtsete meetodite kasutamise kohta (ELT 124/1, 4.5.2013, lk 1–210). Vt ka https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/PEF_method.pdf ja https://eplca.jrc.ec.europa.eu/permalink/OEF_method.pdf

⁵² <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/EUENVFP/Documents+of+common+interest>. Euroopa tasandi tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjade ja/või sektoripõhiste organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjade väljatöötamisel tuleb järgida nende ELi tasandi väljatöötamise protsesse. Projektid võetakse vastu ainult siis, kui Euroopa tasandi tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjade ja/või sektoripõhiste organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise eeskirjade väljatöötamiseks on uusi võimalusi (nt otsitakse vabatahtlikke / soovivaalduks).

⁵³ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

⁵⁴ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/useful-links.html>

⁵⁵ Nt kasutusloenduriga, remonditöödele rakendatava väiksema käibemaksuga, õigusliku tagatise pikendusega jne.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

⁵⁷ https://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

⁵⁸ http://susproc.jrc.ec.europa.eu/Efficient_Buildings/

⁵⁹ https://ec.europa.eu/environment/topics/circular-economy/levels_en

seades sisse kutsekvalifikatsioonid ja -koolituse⁵⁸ või täiustades olemasolevaid, et parandada nõuetelevastavuse edendamise, kontrollimise ja nõudmise kaudu siduvate ELi keskkonnaalaste õigusaktide järgimist, tuginedes nii haldusõigusele, kriminaalõigusele kui ka keskkonnavastutusele⁵⁹ ja/või

- töötades välja ja kohaldades strateegiaid ja poliitikat ja/või töötades välja ja kasutades innovaatilisi vahendeid ja tegevusi siduvate ELi keskkonnaalaste (muude kui looduse ja elurikkusega seotud) õigusaktide järgimise toetamiseks, seireks ja tagamiseks ning „saastaja maksab“ põhimõtte rakendamise tagamine keskkonnavastutuse kaudu ja/või
- kodanike ja teiste osalistega suhtlemine, et nõuete täitmist toetada ja jälgida ning tagada keskkonnavastutuse kohaldamist⁶⁰.

Selgitav märkus:

keskkonnanõuetele vastavusega tegelevate praktikute hulka võivad kuuluda isikud, kes töötavad selliste nõuetele vastavuse tagamisega seotud ülesandeid täitvate asutuste ja organite heaks, nagu kohalikud omavalitsused, politsei- ja tolliasutused, keskkonnametid ja -inspeksioonid, avaliku sektori kõrgeimad kontrolliasutused ja kohus. Nende sekka võivad kuuluda ka vabaühendused ning akadeemiliste ringkondade esindajad ja teadlased, kes on spetsialiseerunud ühele või mitmele nõuetele vastavuse tagamise aspektile. Kutsekvalifikatsioonide ja koolituste osas tuleks projektide raames väljastada koolituse läbimist ja kvalifikatsiooni omandamist kinnitav tõend. Samuti tuleks võimalikult palju ära kasutada infotehnoloogia potentsiaali, rakendades selliseid vahendeid, nagu veebiseminarid ja lai valik avatud e-õppekursusi, et kaugõpe jõuaks võimalikult paljude praktikuteni ja oleks võimalikult kulutõhus. Edendamissüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata suuniseid, nõuandeteenuseid, teadlikkuse tõstmise kampaaniaid, partnerluslepinguid või enesekontrollisüsteeme, mis aitavad kohustuste kandjatel täita nõudeid. Strateegiad ja poliitika on suunatud hästi organiseeritud tegevustele ja sekkumistele, mis on eelkõige riskipõhised. Kontrollisüsteemid ja -meetodid võivad hõlmata kohapealset inspekteerimist, järelevalvet (sealhulgas satelliitide ja droonide abil), kohapealseid kontrole, jälitusteabe kogumist, tööstusharu analüüsi, politseijuurdlust, andmete analüüsi ja keskkonnanõueteid. Järelmeetmetel ja jõustamismeetoditel võib olla ühtmoodi lai kohaldamisala. Kodanike kaasamist võivad hõlbustada elektroonilised kaebuste menetlemise süsteemid, abitelefoniid, kodanike vaatlussüsteemid ja muud kodanikega seotud teadusplatvormid. Kodanike teadusplatvormid võivad muu hulgas võimaldada pädevatel riiklikel ametiasutustel ja kohalikel omavalitsustel kaasata kodanikke keskkonnaseisundi jälgimisse ja muud liiki järelevalvesse, andes samas ka ühtlasemaid ja paremini kasutatavaid andmeid.

- toetades tõhusat üldsuse osalemist ja avalikkuse, valitsuseväliste organisatsioonide, juristide, kohtuvõimu, avaliku halduse asutuste ja muude sidusrühmade keskkonnaasjades kohtu poole pöördumise võimalust⁶¹ eesmärgiga parandada üldsuse osalemist⁶² ja/või keskkonnaasjades kohtu poole pöördumise võimaluse tõhusaid viise puudutavaid teadmisi, arusaamist ja kohaldamist, keskendudes eelkõige inimeste tervisele ja heaolule ning kaitstes keskkonna kvaliteeti ELi õhu, vee, jäätmete ja keskkonnavastutuse instrumentide⁶³ kaudu.

⁵⁸ Projektide raames tuleks väljastada koolituse läbimist ja kvalifikatsiooni omandamist kinnitav tõend. Samuti tuleks võimalikult palju ära kasutada infotehnoloogia potentsiaali, rakendades selliseid vahendeid nagu veebiseminarid ja laialt avatud e-õpe, et kaugõpe jõuaks võimalikult paljude praktikuteni ja oleks võimalikult kulutõhus.

⁵⁹ Vt eelkõige keskkonnavastutuse direktiivi, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/35/EÜ, keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta, ELT L 143, 30.4.2004, lk 56–75.

⁶⁰ Vt keskkonnanõuete täitmise ja keskkonnaalase juhtimise foorumi 2019. aastal vastu võetud vademeeumit kaebuste käsitlemise ja kodanike kaasamise kohta.

⁶¹ Vt eelkõige dokumenti „Commission Communication on Improving Access to justice environmental matters“ (Komisjoni teatis õiguskaitse kättesaadavuse parandamise kohta keskkonnaõiguse valdkonnas) (COM(2020) 64) ja Komisjoni teatist õiguskaitse kättesaadavuse kohta keskkonnaõiguse valdkonnas (2017/2616, ELT C 275, 18.8.2017, lk 1–39.)

⁶² Näiteks veebiplatvormide abil.

Projektid peaksid tuginema olemasolevatele moodulitele ja oskusteabele, mille komisjon on keskkonnaõiguse alase koolituse valdkonnas välja töötanud⁶⁴.

3. *KÄITUMISE MUUTMISELE JA TEADLIKKUSE SUURENDAMISELE SUUNATUD ALGATUSED*

Kavandatud projektide Euroopa lisaväärtuse hindamisel võetakse arvesse teabe-, teabevahetus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniate geograafilist ulatust.

Teadlikkuse suurendamine keskkonnaprobleemidest ning keskkonnaga seotud ELi poliitikast, vahenditest ja/või õigusaktidest asjaomaste sihtrühmade seas eesmärgiga muuta nende arusaami ning edendada keskkonnahoidlike käitumisviiside ja tavade rakendamist ja/või kodanike otsest kaasalöömist. Taotlejad peavad esitama olulised tõendid selle kohta, et projektis käsitletud valdkonnas (valdkondades) toimuv muutus teadlikkuse tasemes⁶⁵ on tähtis tegur, mis toetab keskkonnaga seotud ELi poliitika, vahendite ja/või õigusaktide nõuetekohast rakendamist ja/või tulevast väljatöötamist. Teadlikkuse suurendamise alasel tegevusel peaks olema võimalikult suur, konkreetse käsitletava küsimuse puhul asjakohane katvus⁶⁶. Nende tegevustega panustatakse kohaldatavatel juhtudel ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkide rakendamisse. Keskkonnaprobleemid, ELi keskkonnapoliitika, vahendid ja/või õigusaktid, millele tegevus on suunatud, peaksid olema otseselt seotud vähemalt ühe prioriteediga, mis sisaldub järgmistes dokumentides:

- Euroopa roheline kokkulepe, millega suurendatakse teadlikkust keskkonnamõjude valdkonnas, et toetada suuri muutusi kestlikematele toidu, energia, liikuvuse ja ehitussüsteemidele üleminekuks ning lõimida keskkonnalased kaalutlused poliitikavaldkondadesse ja tegevustesse kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppe lubadusega mitte tekitada kahju;
- ringmajanduse tegevuskava, mille eesmärk on tagada jäätmete vältimine ja vähendamine, kestlik tootmine, jätkusuutlikud tooted, teenused ja ärimudelid, kestlik tarbimine ja tarbimisharjumuste muutmine eelkõige sektorites, mis kasutavad kõige enam ressursse ja mis põhjustavad kestlikkuse seisukohast rohkem probleeme, täpsemalt tekstiilid, kemikaalid (sh plastid), ehitus ja hooned, elektroonika ja IKT, akud ja sõidukid;
- nullsaaste saavutamise tegevuskava, mille eesmärk on kaitsta kodanikke keskkonnaprobleemide ja terviseriskide eest Euroopa nullsaaste eesmärgi ja mürgivaba keskkonna meetmetega, mis hõlmavad eelkõige kemikaalide kestlikku kasutust ja puhta õhu tagamist.

Kohaldamisala — Tegevused, mida saab rahastada

⁶³ Keskkonnavastutuse direktiiv on õiguskaitse kättesaadavuse seisukohalt oluline.

⁶⁴ http://ec.europa.eu/environment/legal/law/training_package.htm

⁶⁵ Siin loetakse teadlikkuse tasemeks seda osa sihtrühmast, kes on teadlik ideest/tähtajast, tootest, kontseptsioonist, keskkonnaprobleemist jms, mis on kavandatava LIFE'i projekti teema.

⁶⁶ Üldiselt peaksid need taotlused olema nt suunatud liikmesriigile, mitmele liikmesriigile või kogu ELile, kogu turusektorile või suurlinna piirkonnale.

Selle taotlusvooru teema on standardsed tegevusprojektid, mis on suunatud allprogrammi „Ringmajandus ja elukvaliteet” eesmärkide saavutamisele. Standardsed tegevusprojektid on määratletud punktis 2 („Tegevuse liik”), allprogrammi üldised eesmärgid aga punktis 1 („Ringmajandus ja elukvaliteet”).

Taotlusvooru teemas keskendutakse üksnes keskkonnalise juhtimise projektidele, teised projektid, mis on määratletud seotud taotlusvooru teemade LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT ja LIFE-2021-SAP-NAT-GOV all, siia ei kuulu.

Eeldatav mõju

Taotlejatelt eeldatakse, et nad selgitavad ja kirjeldavad, kuidas nad saavutavad eeldatava panuse, mida on kirjeldatud toetuste andmise kriteeriumis „Mõju” (vt punkti 9).

Kõigi LIFE'i projektide puhul tuleb esitada aruanne nende eeldatavate väljundite ja mõjude kohta, võttes arvesse LIFE'i peamisi tulemusnäitajaid. Need peamised tulemusnäitajad aitavad hinnata LIFE'i projekti mõju nii keskkondlikul kui ka sotsiaalmajanduslikul tasandil (nt kohalikku majandust ja elanikkonda mõjutavate tegevuste kaudu). Vaadake üle elektroonilise toetuse taotluse osas C sisalduvad näitajad ja täiendage neid projekti eeldatavate mõjudega. Projekti kestuse jooksul küsitakse täpsemat teavet.

Toetusmäär

Standardsed meetmeprojektid – maksimaalne 60% toetusmäär

3. Olemasolev eelarve

Taotlusvooru olemasolev eelarve on **100 420 656 eurot**

Iga teema konkreetne teave eelarve kohta on esitatud alljärgnevas tabelis.

Teema	Teema eelarve	Projekti eelarvete esialgne vahemik	Rahastatavate projektide hinnanguline arv
LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT — ringmajandus, jäätmetest pärit ressursid, õhk, vesi, muld, müra, kemikaalid ja Bauhaus	95 420 656 eurot	2 000 000–10 000 000 eurot	50 projekti
LIFE-2021-SAP-ENV-GOV — keskkonnavalane juhtimine	5 000 000 eurot	700 000–2 000 000 eurot	5 projekti

Jätame endale õiguse mitte eraldada kõiki olemasolevaid vahendeid või jaotada need ümber taotlusvooru prioriteetide vahel, olenevalt laekunud taotlustest ja hindamise tulemustest.

4. Ajakava ja tähtajad

Ajakava ja tähtajad (esialgne)	
Taotlusvooru algus:	13. juuli 2021
Esitamise tähtaeg:	<u>teisipäev, 30. november 2021 –</u> <u>17:00:00 CET</u> <u>(Brüssel)</u>
Teave hindamistulemuste kohta:	aprill 2022
Toetuslepingu allkiri:	juuli/august 2022

5. Vastavus ja dokumendid

Taotlused tuleb esitada enne **taotlusvooru tähtaega** (vt *ajakava punkt 4*).

Taotlused tuleb esitada **elektrooniliselt** rahastamis- ja hankeportaali elektroonilise taotlemise süsteemis (kättesaadav lehel „Topic“ (Teema) jaotises [Search Funding & Tenders](#) (Otsi rahastust ja pakkujaid). Paberkandjal EI OLE võimalik taotlusi esitada.

Taotluste (sh lisade ja tõendavate dokumentide) esitamise korral tuleb kasutada ankeete, mis on esitatud taotlemise süsteemis (MITTE dokumente, mis on saadaval lehel „Topic“ (Teema) – need on ette nähtud üksnes teabe andmiseks).

Projekti akronüüm – teie projekti akronüüm peab sisaldama sõna LIFE.

Taotlused peavad olema **täielikud** ja sisaldama kogu nõutud teavet ning kõiki nõutavaid lisasid ja tõendavaid dokumente:

- Taotluse vormi A osa – sisaldab osalejatega (tulevane koordineerija, toetuse saajad ja seotud üksused) seotud haldusteavet ja projekti eelarve kokkuvõtet (*tuleb täita otse veebis*)
- Taotluse vormi B osa – sisaldab projekti tehnilist kirjeldust (*tuleb alla laadida portaali elektroonilise taotlemise süsteemist, täita ja seejärel kokku panna ning uuesti üles laadida*)
- C osa (*tuleb täita otse veebis*) sisaldab projekti kohta lisaandmeid
- **kohustuslikud lisad ja toetavad dokumendid** (*tuleb üles laadida*):
 - üksikasjalik eelarvetabel (*taotlemise süsteemis on saadaval kohustuslik Exceli mall*)
 - osaleja teave.
- **valikulised lisad:**
 - toetuskirjad
 - kaasrahastuse deklaratsioonid
 - kaardid
 - alade kirjeldus
 - liikide ja elupaikade kirjeldus (ei kohaldata)

- tegevuse aastaaruanne (ei kohaldata)
- muud lisad (näiteks: olulusringi analüüs, äriplaanid jms)

Pange tähele, et kokkuvõtlikkusse eelarvetabelisse (täidetud otse veebis) kantud summad peavad vastama üksikasjalikus eelarvetabelis arvutatud summadele. Vastuolude korral on ülimuslikud veebis esitatud kokkuvõtlikus eelarvetabelis esitatud summad.

Taotluse esitamisel peate kinnitama, et teil on **volitus tegutseda** kõigi taotlejate nimel. Lisaks peate kinnitama, et taotluses sisalduv teave on õige ja täielik ning et osalejad vastavad ELi rahastuse saamise tingimustele (eelkõige abikõlblikkus, finants- ja tegevussuutlikkus, välistamine jms). Enne toetuse allkirjastamist peab toetuse saaja seda veelkord kinnitama kirjaliku kinnituse allkirjastamisega. Täieliku toeta taotlusi ei rahuldata.

Teie taotlus peab olema **loetav, ligipääsetav ja trükitav**.

Taotluste maht on maksimaalselt **120 lehekülge** (osa B). Hindajad ei võta arvesse lisalehti.

Teilt võidakse hilisemas etapis küsida lisadokumente (*juriidilise isiku valideerimiseks, finantssuutlikkuse kontrollimiseks, pangakonto kinnitamiseks jms*).

 Täiendava teabe saamiseks esitamise protsessi kohta (sealhulgas IT-ga seotud küsimused) vt [veebipõhist kasutusjuhendit](#).

6. Abikõlblikkus

Abikõlblikud osalejad (abikõlblikud riigid)

Abikõlblikkuse tagamiseks peavad taotlejad (toetuse saajad ja seotud üksused) täitma järgmised kriteeriumid:

- olema juriidilised isikud (avalik-õiguslikud või eraõiguslikud asutused)
- olema asutatud ühes abikõlblikest riikidest, st:
 - ELi liikmesriigid (sh ülemeremaad ja -territooriumid (ÜMT))
 - kolmandad riigid:
 - loetletud EMP riigid ja LIFE programmiga seotud riigid ([osalevad riigid](#)) või riigid, millega on käimas läbirääkimised assotsieerimislepingu sõlmimiseks ja kus leping jõustub enne toetuse allkirjastamist
- koordineerija peab asuma abikõlblikus riigis.

Toetuse saajad ja seotud üksused peavad enne taotluse esitamist registreeruma [osalejate registris](#) ning nad peavad olema valideeritud keskses valideerimisasutuses. Valideerimiseks palutakse neil üles laadida dokumendid, mis tõendavad juriidilist staatust ja päritolu.

Muud üksused võivad osaleda muudes konsortsiumi rollides, näiteks seotud partnerid, alltöövõtjad, mitterahalist abi andvad kolmandad isikud jne (vt p 13).

Erijuhtumid

Erakorraline rahastamine – teistest riikidest pärit (eespool loetlemata) üksused on erandkorras abikõlblikud, kui abi andev asutus peab nende osalemist tegevuse rakendamiseks hädavajalikuks (vt *tööprogramm*).

Füüsilised isikud – füüsilised isikud EI OLE abikõlblikud (välja arvatud füüsilisest isikust ettevõtjad, st ainuomanikud, kelle ettevõtte ei ole füüsilisest isikust eraldi juriidilist isikut).

Rahvusvahelised organisatsioonid – rahvusvahelised organisatsioonid on abikõlblikud. Nende suhtes ei kohaldata abikõlblikke riike käsitlevaid eeskirju.

Juriidilise isiku staatusega üksused – üksused, mis ei ole oma siseriikliku õiguse kohaselt juriidilised isikud, võivad erandkorras osaleda, kui nende esindajatel on õigus võtta nende nimel õiguslikke kohustusi ja pakkuda tagatise ELi finantshuvide kaitseks samaväärselt juriidiliste isikute pakutavate tagatistega⁶⁷.

ELi organid – ELi organid (välja arvatud Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus) EI TOHI olla konsortsiumi liikmed.

Ühendused ja huvirühmad – liikmetest koosnevad üksused võivad osaleda kui ainsad toetusesaajad või juriidilise isikuta toetusesaajad⁶⁸. ⚠️ Pange tähele, et kui tegevust rakendavad liikmed, peaksid nad ka osalema (kas toetuse saajatena või seotud üksustena, muidu EI OLE nende kulud abikõlblikud).

Riigid, kes peavad praegu läbirääkimisi assotsieerimislepingute üle – läbirääkimisi pidavatest riikidest (vt *eespool*) pärit toetusesaajad võivad osaleda taotlusvoorus ja võivad alla kirjutada toetustele, kui läbirääkimised on sõlmitud enne toetuse allkirjastamist (tagasiulatava mõjuga, kui see on lepingus sätestatud).

ELi sanktsioonid – teatavate üksuste suhtes kohaldatakse erieeskirju (nt üksused, kellele kohaldatakse [ELi sanktsioone](#) Euroopa Liidu aluslepingu artikli 29 ja ELi toimimise lepingu artikli 215⁶⁹ kohaselt ja üksused, kellele kohaldatakse komisjoni suunist nr [2013/C 205/05](#)⁷⁰). Sellised üksused ei ole abikõlblikud, et osaleda mis tahes juhul, sealhulgas toetusesaajate, seotud üksuste, seotud partnerite, alltöövõtjate või kolmandatele isikutele rahalise toetuse saajatena (kui neid on).

 Lisateabe saamiseks vt [juriidilise isiku valideerimise, juriidilise isiku määratud esindaja määramise ja finantsvõimekuse hindamise eeskirju](#).

Konsortsiumi koosseis

Ei kohaldu.

Abikõlblikud tegevused

Abikõlblikud tegevused on sätestatud eelnevalt punktis 2.

Taotlused peavad olema kooskõlas ELi poliitiliste huvide ja prioriteetidega (nt keskkonna-, sotsiaal-, julgeoleku- ja kaubanduspoliitika jms).

Kolmandatele isikutele on lubatud anda rahalist tuge LIFE-2021-SAP-ENV-ENVIRONMENT ja LIFE-2021-SAP-ENV-GOV programmide alusel toetuste ja auhindadena järgmistel tingimustel:

- Taotlusvoorud peavad olema avatud, laialdaselt avalikustatud ning vastama ELi läbipaistvuse, võrdse kohtlemise, huvide konflikti ja konfidentsiaalsuse standarditele.

⁶⁷ Vt ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artikli 197 lõike 2 punkti c.

⁶⁸ Vt mõisteid ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artikli 187 lõikest 2 ja artikli 197 lõikest 2.

⁶⁹ Pange tähele, et Euroopa Liidu Teatajas on sätestatud ametlik loetelu ning vastuolude korral on selle sisu ülimuslik [ELi sanktsioonide kaardi](#) suhtes.

⁷⁰ Komisjoni suunist nr [2013/C 205/05](#), mis käsitlevad Iisraeli poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumitel tegutsevatele Iisraeli üksustele ja nende tegevusele selliste toetuste, auhindade ja rahastamisvahendite andmist, mida EL rahastab alates 2014. aastast (ELT C 205, 19.07.2013, lk 9–11).

Kolmandatele isikutele antav rahaline toetus on lubatud kõigis projektides, mille eesmärk on aidata projektipartnerluse välistel üksustel (*nt mittetulundusühingud, kohalikud omavalitsused või kodanike rühmitused*) rakendada või arendada kohalikke algatusi, mis panustavad projekti eesmärkide saavutamisse.

Teie projekti taotluses tuleb selgelt välja tuua, miks on vajalik maksta kolmandatele isikutele rahalist toetust ja kuidas seda hallatakse ning esitada loetelu erinevatest tegevustest, mille eest kolmandad isikud võivad saada rahalist toetust. Lisaks tuleb taotluses selgelt kirjeldada saavutatavaid eesmärke.

Geograafiline asukoht (sihtriigid)

Taotlused peavad olema seotud abikõlblikes riikides toimuvate tegevustega (*vt eespool*). Väljaspool abikõlblikke riike toimuvad tegevused peavad olema vajalikud ELi (või abikõlblike kolmandate riikide) keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks ning tagama abikõlblikes riikides tehtavate sekkumiste tõhususe.

Nt tegevus, mille eesmärk on kaitsta rändlinde talvitumisaaladel, tegevus, mis viiakse ellu piiriülesel jõel, või projektid, mille eesmärk on tegeleda keskkonnaprobleemidega, mida pole võimalik lahendada edukalt või tõhusalt, kui tegevust ei rakendata ka kolmandates riikides.

Lisaks ei tohi abikõlblike kolmandate riikide eesmärgid olla vastuolus ELi omadega.

7. Finantssuutlikkus ja tegevussuutlikkus ning välistamine

Finantssuutlikkus

Taotlejatel peavad olema **stabiilsed ja piisavad vahendid** projektide edukaks elluviimiseks ja oma panuse andmiseks. Mitmetes projektides osalevatel organisatsioonidel peab olema piisav suutlikkus kõiki neid projekte ellu viia.

Finantssuutlikkuse kontroll toimub dokumentide alusel, mis palutakse teil toetuste ettevalmistamise ajal üles laadida [osalejate registrisse](#) (*nt kasumiaruanne ja bilanss, äriplaan, kinnitatud välisauditori koostatud auditiaruanne, viimase lõppenud majandusaasta raamatupidamisaruannete kinnitamine jne*). Analüüs põhineb neutraalsetel finantsnäitajatel, kuid selles võetakse arvesse ka muid aspekte, näiteks sõltuvust ELi rahastamisest ja eelarvepuudujäägist ning eelmiste aastate tuludest.

Kontrollitakse tavaliselt kõiki koordineerijaid, välja arvatud järgmisi:

- avalik-õiguslikud asutused (riikliku õiguse alusel avalik-õigusliku asutusena asutatud üksused, sealhulgas kohalikud omavalitsused või riiklikud ametiasutused) või rahvusvahelised organisatsioonid
- juhul kui projektiga taotletud toetuse summa ei ületa 60 000 eurot

Vajaduse korral võib seda teha ka seotud üksuste korral.

Kui me leiame, et teie finantssuutlikkus ei ole piisav, võime nõuda järgmist:

- lisateave

- tõhustatud finantsvastutuse kord, st kõigi toetusesaajate solidaarne vastutus või seotud üksuste solidaarne vastutus (vt *allpool p 10*)
 - osamaksetena tasutav eelrahastus
 - (üks või enam) eelrahastuse tagatist (vt *allpool, p 10*)
- või
- eelrahastusest loobumine
 - taotleda teie asendamist või lükata vajaduse korral kogu taotluse tagasi.

Lisateabe saamiseks vt [juriidilise isiku valideerimise, juriidilise isiku määratud esindaja määramise ja finantsvõimekuse hindamise eeskirju](#).

Tegevussuutlikkus

Taotluse esitajatel peavad olema projektide edukaks elluviimiseks ja oma panuse andmiseks vajalik **oskusteave**, **kvalifikatsioon** ja **vahendid** (sh piisav kogemus võrreldava suuruse ja laadiga meetmetega).

Seda suutlikkust hinnatakse koos pakkumuse hindamise kriteeriumiga „Ressursid“ taotlejate ja nende projektimeeskondade pädevuse ja kogemuse alusel, sh tegevuseks vajalike ressurssidega (inimesed, tehnilised jms) või erandjuhtudel meetmetega, millega kavatsetakse see saavutada ülesande täitmise alguseks.

Kui pakkumuse hindamise kriteeriumi hindamine on positiivne, loetakse, et taotlejatel on piisavalt tegevussuutlikkust.

Taotlejad peavad näitama oma suutlikkust järgmisega:

- projekti juhtimise ja rakendamise eest vastutavate töötajate üldised profiilid (kvalifikatsioon ja kogemused)
- konsortsiumis osalejate kirjeldus (ja eelmised projektid, kui neid on).

Vajaduse korral võidakse nõuda täiendavaid tõendavaid dokumente, et kinnitada mis tahes taotleja tegevussuutlikkust.

Välistamine

Taotlejad, kelle suhtes on tehtud **ELi väljaarvamise otsus** või kes on ühes järgmistest **välistamise olukordadest**, mis ei võimalda neil saada ELi rahastust, EI tohi osaleda⁷¹:

- pankrot, likvideerimine, kohtumenetlused, kokkulepe võlausaldajatega, peatatud äritegevus või muud sarnased menetlused (sh menetlused seoses isikutega, kes vastutavad piiramatult taotleja võlgade eest)
- sotsiaalkindlustuse või maksukohustuste rikkumine (sh kui selle panid toime isikud, kes vastutavad piiramatult taotleja võlgade eest)
- süüdi tõsiselt ametialases väärkäitumises⁷² (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste langetamise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)

⁷¹ Vt ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artikleid 136 ja 141.

⁷² Ametialane väärkäitumine hõlmab järgmist: kutseala eetikanormide rikkumine, õigusvastane käitumine, mis mõjutab ametialast usaldusväärsust, valeandmete esitamine / teabe vääriti esitamine, osalemine kartellis või muus konkurentsi moonutavas kokkuleppes, intellektuaalomandi õiguste rikkumine, püüe mõjutada otsustamisprotsesse või hankida ametiasutustelt konfidentsiaalset teavet, et saada eeliseid.

- toime pandud pettus, korruptsioon, sidemed kriminaalse organisatsiooni, rahapesu või terrorismiga seotud kuritegudega (sh terrorismi rahastamine), lapstööjõu või inimkaubandusega (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)
- märkimisväärsed puudujäägid ELi hankelingu, toetuslepingu, auhinna, eksperdilepingu vms peamistest kohustustest kinnipidamisel (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)
- süü eeskirjade eiramises määruse nr [2988/95](#) artikli 1 lõike 2 tähenduses (sealhulgas kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)
- loodud teistsuguses jurisdiktsioonis eesmärgiga hoida kõrvale päritoluriigi eelarvelistest, sotsiaalsetest või muudest juriidilistest kohustustest või sellel eesmärgil on loodud teine üksus (sh kui selle panid toime isikud, kellel on esinduse, otsuste tegemise või kontrolli õigused, tegelikud tulusaajad või isikud, kes on toetuse andmise/rakendamise seisukohalt olulised)

Taotlejatest keeldutakse ka siis, kui selgub, et⁷³:

- nad esitasid taotluse menetluse käigus osalemiseks nõutud teavet valesti või jätsid selle teabe esitamata;
- nad osalesid eelnevalt taotlusvooru ettevalmistuses ja see põhjustab konkurentsimoonutuse, mida ei ole võimalik kuidagi heastada (huvide konflikt).

8. Hindamise ja taotluste menetlus

Taotlustes tuleb järgida **avalduste esitamise ja hindamise tavamenetlust** (ühes etapis esitamine ja ühes etapis hindamine).

Kõiki taotlusi hindab **hindamiskomisjon** (mida abistavad erapooletud välised eksperdid). Kõigepealt kontrollitakse taotluste vastavust vorminõuetele (vastavus ja abikõlblikkus, vt p 5 ja 6). Vastavaks ja abikõlblikuks loetud taotlusi hinnatakse lähtuvalt tegutsemissuutlikkusest ja pakkumuse hindamise kriteeriumidest (vt p 7 ja 9) ning järjestatakse seejärel punktisummade alusel.

Sama punktisumma saanud taotluste korral (teema või eelarve raames) määratakse alljärgneva lähenemise põhjal kindlaks **tähtsuse järjekord**:

järjest igas võrdsete taotlustega rühmas, alustades suurima punktisumma saanud rühmast ja jätkates kahanevas järjekorras, seatakse võrdsed taotlused tähtsuse järjekorda punktisummade järgi, mis neile anti hindamiskriteeriumi „Mõju“ eest. Kui need punktisummad on võrdsed, põhineb tähtsuse järjekord kriteeriumide „Asjakohasus“, seejärel „Kvaliteet“, seejärel „Ressursid“ punktisummadel.

Kõiki taotluste esitajaid teavitatakse hindamistulemusest (**hindamistulemuse kiri**). Edukate taotluste koostajatele edastatakse kutse toetuse ettevalmistamiseks; teised pannakse ootenimekirja või lükatakse tagasi.

⁷³ Vt ELi finantsmääruse [2018/1046](#) artiklit 141.

Eelarve künnisest allapoole jäänud (st taotlusvooru läbinud, kuid mitte piisavalt kõrgel positsioonil rahastuse saamiseks) taotlustele antakse kvaliteedimärgis.

 Rahastamiskohustust ei ole võetud – toetuse ettevalmistamise kutse EI kujuta endast ametlikku rahastamiskohustust. Enne toetuse andmist tuleb teha erinevaid õiguspärasuse kontrole: *juriidilise isiku valideerimine, finantssuutlikkus, välistamise kontroll jms.*

Toetuse ettevalmistamine hõlmab dialoogi, et viimistleda projekti tehnilisi või finantsaspekte ning teilt võidakse nõuda täiendavat teavet. Samuti võib see hõlmata taotluse kohandamist, et käsitleda hindamiskomisjoni soovitusi või muid probleeme. Nõuetele vastavus on toetuse allkirjastamise eeltingimus.

Kui leiate, et hindamismenetluses tehti viga, võite esitada **kaebuse** (pidades kinni hindamistulemuse kirjas toodud tähtaegadest ja menetlustest). Pange tähele, et teavitusi, mida pole avatud 10 päeva jooksul alates saatmisest, loetakse avatuks, ning et tähtaegu arvestatakse alates avamisest/kättesaamisest (vt ka [rahastus- ja hankeportali kasutustingimused](#)). Pidage ka silmas, et elektrooniliselt esitatud kaebustele võivad kehtida tähemärgipiirangud.

9. Hindamiskriteeriumid

Käesoleva taotlusvooru **hindamiskriteeriumid** on järgmised, üks voor:

1. Asjakohasus (0–20 punkti)

- Ühele või mitmele LIFE programmi alaeesmärgile ja eesmärgiks olevale allprogrammile tehtava panuse asjakohasus
- Millisel määral on taotlus kooskõlas taotlusvoorus esitatud kirjeldusega, sealhulgas vajaduse korral selle konkreetset prioriteetid
- Idee ja metoodika: üldise sekkumisloogika usaldusväarsus
- Millisel määral pakub taotlus kaashüvitisi ja edendab sünergiat muude poliitikavaldkondadega, mis on olulised keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks

2. Mõju (0–20 punkti)

- Tegevuste tõttu projekti käigus ja/või pärast seda oodatavate mõjude ambitsioonikus ja usaldusväarsus, sealhulgas selle tagamine, et ei tekitata olulist kahju LIFE programmi muudele alaeesmärkidele
- Projekti tulemuste kestlikkus pärast projekti lõppu
- Projekti tulemuste kasutamise meetmete kvaliteet
- Projekti tulemusi võib korrata samades või muudes sektorites või kohtades või suurendada avaliku või erasektori osalejate poolt või suuremate investeeringute või rahaliste vahendite kasutuselevõtmise kaudu (hoogustav potentsiaal).

3. Kvaliteet (0–20 punkti)

- Töökava selgus, asjakohasus ja teostatavus
- Asjaomaste sidusrühmade kindlaksmääramine ja mobiliseerimine
- Tegevuse asjakohane geograafiline fookus

- Mõjude seire ja aruandluse kava kvaliteet
- Projekti ja selle tulemuste erinevatele sihtrühmadele teatavaks tegemise ja levitamise meetmete asjakohasus ja kvaliteet

4. Ressursid (0–20 punkti)

- Projektimeeskonna koosseis – võttes arvesse selle asjatundlikkust, oskusi ja kohustusi ning juhtimisstruktuuri asjakohasust
- Eelarve ja ressursside asjakohasus ning nende kooskõla töökavaga
- Eelarve läbipaistvus, st kuluartiklid peaksid olema piisavalt kirjeldatud
- Millisel määral arvestatakse projekti keskkonnamõjuga ja seda leevendatakse, sealhulgas keskkonnahoidlike hangete kasutamise kaudu. Kasuks tuleb tunnustatud meetodite kasutamine projekti keskkonnajalajälje arvutamiseks (nt toote keskkonnajalajälje leidmise meetod või organisatsiooni keskkonnajalajälje leidmise meetod või sarnased meetodid, nagu tootekategooria keskkonnajalajälje määramise eeskirjad / organisatsiooni keskkonnajalajälje määramise eeskirjad) või keskkonnajuhtimissüsteemid (nt keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem)
- Taotluse maksumuse ja kvaliteedi suhe

Boonuspunktid

- **1. boonus** Taotlusega kaasneb erakordselt tugev sünergia LIFE programmi teiste allprogrammidega ning see pakub märkimisväärsed kaasnevaid hüvesid. (2 punkti).
- **2. boonus** Taotlust rakendatakse eelkõige äärepoolseimates piirkondades. Kui taotlusvoorus käsitletud vajaduste seisukohast on olulised konkreetsed piirkondlikud eripärad, *nt saared seoses jäätmetega, mahuka söetööstusega piirkonnad seoses puhta energiaga jne*, võidakse seda boonust laiendada teistele konkreetsete vajaduste ja haavatavustega piirkondlikele aladele (2 punkti).
- **3. boonus** Taotlus toetub märkimisväärselt teiste ELi rahastatud projektide tulemustele või laiendab neid. (2 punkti).
- **4. boonus** Taotlusel on erakordne hoogustav potentsiaal. (2 punkti).
- **5. boonus** Taotluses on nähtud ette liikmesriikide vaheline piiriülene koostöö, mis on hädavajalik projekti eesmärkide saavutamise tagamiseks. (2 punkti).

Hindamiskriteeriumid	Minimaalne nõutav punktisumma	Maksimaalne punktisumma	Koefitsient
Asjakohasus	10	20	1
Mõju	10	20	1.5
Kvaliteet	10	20	1
Ressursid	10	20	1
Üldine kaalutud (nõutav) punktisumma (boonuseta)	55	90	–
1. boonus	–	2	1
2. boonus	–	2	1
3. boonus	–	2	1
4. boonus	–	2	1
5. boonus	–	2	1
üldine kaalutud (nõutav) punktisumma (koos boonusega)	55	90–100	–

Maksimaalsed punktid (üks voor): 90–100 punkti.

Individaalsed künnised kriteeriumi kohta (üks voor):

10 punkti. Üldine künnis (kaks vooru / üks voor): 55 punkti.

Taotlusi, mis ületavad individuaalsed künnised JA üldise künnise, kaalutletakse rahastamiseks olemasoleva taotlusvooru eelarve piires. Muud taotlused lükatakse tagasi.

10. Toetuslepingute õiguslik ja rahaline vormistamine

Kui te läbite hindamise, esitatakse teie projektile kutse toetuse ettevalmistamiseks, kus teil palutakse koos ELi projekti haldava ametnikuga ette valmistada toetusleping.

Kõnealune toetusleping määrab kindlaks teie toetuse raamistiku ja selle tingimused, eelkõige seoses tarnete, aruandluse ja maksetega.

Kasutatav näidistoetusleping (ja kõik muud asjakohased mallid ja juhenddokumendid) on saadaval veebilehel [Portaali juhenddokumendid](#).

Alguskuupäev ja projekti kestus

Projekti alguskuupäev ja kestus määratakse kindlaks toetuslepingus (*andmeleht, 1. punkt*). Tavaliselt on alguskuupäev pärast toetuslepingu allkirjastamist. Tagasiulatuvat kohaldamist võib lubada erandkorras nõuetekohase põhjenduse olemasolul, kuid mitte varem kui taotluse esitamise kuupäeval.

Projekti kestus: esialgu 24–120 kuud (pikendamine on põhjendatud juhul muudatusega võimalik).

Eesmärgid ja tulemused

Iga projekti eesmärged ja tulemusi hallatakse portaali toetuste haldamise süsteemi kaudu ning need kajastuvad toetuslepingu 1. lisas.

Toetuse vorm, toetusmäär ja maksimaalne toetussumma

Toetuse parameetrid (*maksimaalne toetussumma, toetusmäär, kõik abikõlblikud kulud jms*) määratakse kindlaks toetuslepingus (*andmelehe 3. punkt ja artikkel 5*).

Projekti eelarve (maksimaalne toetussumma): *vt eelnevat punkti 3*. Antud toetus võib olla väiksem kui taotletud summa.

Toetus on eelarvepõhine toetus tegelike kulude katmiseks (tegelikud kulud koos ühikukulu ja kindlasummaliste elementidega). See tähendab, et hüvitatakse AINULT teatud tüüpi kulusid (abikõlblikke kulusid) ja kulusid, mida projekti jaoks *tegelikult* kanti (MITTE *eelarvelisi* kulusid). Ühikuhindade ja kindlasummaliste maksete korral saate küsida toetuslepingus kirjeldatud viisil arvutatud summasid (*vt artikkel 6 ning lisad 2 ja 2a*).

Kulud hüvitatakse toetuslepingus fikseeritud toetusmäära alusel (maksimaalselt **60%**).

Toetused EI TOHI teenida kasumit (st tulude ülejääk + ELi toetust ületavad kulud). Tulu teenimisele suunatud ühendused peavad deklareerima oma tulud ja kasumi olemasolu korral lahutame selle lõplikust toetussummast (*vt art 22.3*).

Lisaks sellele võtke arvesse, et lõplikku toetussummat võib toetuslepingu täitmata jätmise korral vähendada (*nt valesti rakendamine, kohustuste rikkumine jms*).

Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkuse reeglid

Eelarvekategooriad ja kulude abikõlblikkuse eeskirjad on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, 3. punkt, artikkel 6 ja lisa 2*).

Käesoleva taotlusvooru eelarvekategooriad:

- A. Personalikulud
 - A.1 Töötajad, A2. Otsele lepingu alusel töötavad füüsilised isikud, A.3 Lähetatud isikud
 - A.4 VKEd omanikud ja füüsilisest isikust toetuse saajad
 - A.5 Vabatahtlikud
- B. Allhankekulud
- C. Ostukulud
 - C.1 Sõidukulud ja päevaraha
 - C.2 Vahendid
 - C.3 Muud kaubad, tööd ja teenused
- D. Muud kulukategooriad
 - D.1 Kolmandatele isikutele antav rahaline toetus
 - D.2 Maa ostmine
- E. Kaudsed kulud

Käesoleva taotlusvooru konkreetsed abikõlblikkuse tingimused:

- personalikulud:
 - VKE omaniku / füüsilise isiku ühikukulu⁷⁴: jah
 - vabatahtlike ühikukulu⁷⁵: jah (ilma kaudsete kuludeta)
 - sõidukulude ja päevaraha ühikukulu⁷⁶: ei (tegelikud kulud puuduvad)
 - seadmete kulud: loetletud seadmete täishind + amortisatsioon
 - muud kulukategooriad:
 - kolmandatele isikutele makstava rahalise toetuse kulud: lubatud toetuste ja auhindade puhul; kolmandatele isikutele makstava rahalise toetuse kogusumma on 100 000 eurot; maksimaalne summa kolmanda isiku kohta on 20 000 eurot.
 - maaostu kulud: kehtivad eritingimused, mis on sätestatud artikli 6.2 punktis D.2 „Rahastamiskõlblikud ja rahastamiskõlbmatud kulud“ ja LIFE programmi toetuslepingu üldise näidise panused. Taotleja peab kõiki tingimusi taotluses käsitlema ning selgitama, kuidas igaüks neist on täidetud või täidetakse projekti käigus. Need tingimused on seotud näiteks panustamisega Natura 2000 võrgustiku terviklusse, tagamisega, et pikemas perspektiivis kasutatakse maad kooskõlas LIFE programmi alaeesmärkidega või asjaoluga, et maaost on ainuke või kõige kulutõhusam viis soovitud kaitse-eesmärgi saavutamiseks jne
 - kindlasummalised kaudsed kulud: 7% abikõlblikest otsestest kuludest (kategooriad A–D, välja arvatud vabatahtlike kulud ja vabastatud erikulude kategooriad (maa ost), kui neid on)
 - käibemaks: mahaarvamisele mittekuuluv käibemaks on abikõlblik (kuid alates 2013. aastast EI OLE abikõlblik käibemaks, mille on maksnud avaliku sektori asutustena tegutsevad toetuse saajad)
 - muu:
 - mitterahaline, kuid kuluneutraalne tasuta panus on lubatud, st seda ei saa deklareerida kuluna
 - avakohtumine: toetust andva asutuse korraldatava avakohtumise kulud on abikõlblikud (maksimaalselt 2 inimese reisikulud, piletid Brüsselisse ja tagasi ning ühe öö majutuskulud) üksnes juhul, kui kohtumine toimub pärast toetuslepingus sätestatud projekti alguskuupäeva; alguskuupäeva saab vajaduse korral muuta
 - projekti veebilehed: projekti esitamisega seotud sidekulud osalejate veebilehtedel või sotsiaalmeedia kontodel on abikõlblikud; *eraldi* projekti veebilehtede kulud ei ole põhimõtteliselt abikõlblikud
 - ühine teabe- ja levitamistegevus: nähakse ette vahendid, et suurendada sünergiat LIFE programmi ja ELi toetatava tegevuse vahel ning nähtavust
- muud abikõlbmatud kulud: ei

⁷⁴ Komisjoni 20. oktoobri 2020. aasta [otsus](#), millega antakse luba kasutada ühikukulusid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete omanike ja toetusesaajate personalikuludeks, kes on füüsilised isikud, kes ei saa oma tegevus- või tööprogrammi alusel tehtud töö eest palka (C(2020)7715).

⁷⁵ Komisjoni 10. aprilli 2019. aasta [otsus](#), millega antakse luba ühikukulude kasutamiseks vabatahtlike tegevus- või tööprogrammi raames tehtava töö personalikulude deklareerimiseks (C(2019)2646).

⁷⁶ [Komisjoni](#) otsus, 12. jaanuar 2021, millega antakse mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kohaselt luba kasutada tegevus- või tööprogrammi raames ühikukulud sõidu majutus- ja elamiskulude jaoks (C(2021)35).

Vabatahtlike kulud – vabatahtlike kulud ei ole klassikaline kulukategooria. Kulused ei ole, sest vabatahtlikud töötavad tasuta, kuid neid võib siiski eelarvesse lisada kindlaksmääratud ühikukuluna (vabatahtliku kohta) ja seega lubada teil toetuse saamiseks vabatahtlike tööst kasu saada (suurendades hüvitussummat kuni 100% tavapärastest kuludest, st kulukategooriaid, mis ei ole seotud vabatahtlikega). Lisateave on saadaval veebilehel [Selgitustega toetusleping, artikli 6 lõike 2 punkt A.5](#).

Aruandlus ja maksekord

Aruandlus ja maksekord on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, 4. punkt ning artiklid 21 ja 22*).

Pärast toetuslepingu allkirjastamist saate tavaliselt projekti alustamiseks **ettemakse** (tavaliselt **30%** maksimaalsest toetussummast, erandkorras vähem või ettemakset ei tehta). Ettemakse makstakse 30 päeva jooksul alates jõustumisest/finantstagatisest (kui see on nõutav), olenevalt sellest, kumb on hilisem.

Ettemakse aruandega on seotud üks või mitu **täiendava ettemakse makset**.

Peale selle võib pikemate või keerukamate projektide puhul oodata ühe või mitme maksetega mitteseotud eduaruande esitamist.

Lõppmakse: projekti lõpus arvutame teie lõpliku toetussumma. Kui varasemate maksete kogusumma on lõplikust toetussummast suurem, palume teil (teie koordineerijal) vahe tagasi maksta (tagasinõudmine).

Kõik maksed tehakse koordineerijale.

Võtke arvesse, et makseid vähendatakse automaatselt, kui ühel teie konsortsiumi liikmetest on ELile tasumata võlg (toetust andev asutus või muud ELi organid). Sellised võlad korvame meie – kooskõlas toetuslepingus sätestatud tingimustega (*vt artiklit 22*).

Võtke arvesse ka seda, et vastutate kõigi tehtud tööde ja deklareeritud kulude kohta andmete säilitamise eest.

Ettemaksetagatised

Kui on vaja ettemaksetagatist, sätestatakse see toetuslepingus (*andmeleht, 4. punkt*). Summa määratletakse toetuse ettevalmistamise ajal ja see on tavaliselt võrdne teie toetuse ettemaksega või sellest väiksem.

Tagatis peaks olema eurodes ja selle peaks väljastama ELi liikmesriigis asutatud tunnustatud pank/finantseerimisasutus. Kui olete asutatud kolmandas riigis ja soovite anda oma riigi panga/finantseerimisasutuse garantii, võtke meiega ühendust (see võib olla erandkorras aktsepteeritav, kui see pakub samaväärset tagatist).

Pangakontodel blokeeritud summasid EI aktsepteerita finantstagatistena.

Ettemaksetagatised EI OLE ametlikult seotud üksikute konsortsiumi liikmetega, mis tähendab, et teil on vabadus korraldada, kuidas anda tagatise summat (*ühe või mitme toetusesaaja poolt, kogusumma või mitme tagatise eest, asjaomase toetusesaaja või teise toetusesaaja poolt jne*). Oluline on aga see, et nõutud summa oleks kaetud ja et tagatis(ed) saadetakse meile õigel ajal ettemakse tegemiseks (skaneeritud koopia portaali kaudu JA originaal posti teel).

Kui meiega on kokku lepitud, võib pangatagatise asendada kolmanda isiku tagatisega.

Tagatis vabastatakse toetuse lõppemisel toetuslepingus sätestatud tingimuste alusel.

Tõendid

Olenevalt tegevuse liigist, toetussumma suurusest ja toetuse saajate liigist võidakse teilt nõuda mitmesuguste tõendite esitamist. Iga tõendi liigid, ajakava ja läviväärtused määratletakse toetuslepingus (*andmelehe punkt 4 ja artikkel 24*).

Vastutuskord tagasinõudmise korral

Vastutuskord tagasinõudmise korral on kindlaks määratud toetuslepingus (*andmeleht, punkt 4.4 ja artikkel 22*)

Toetusesaajate jaoks on see üks järgmistest:

- piiratud solidaarne vastutus, millel on individuaalsed ülemmäärad – *iga toetuse saaja kuni* maksimaalse toetussummani
- tingimusteta ühine ja solidaarne vastutus – *iga toetuse saaja vastutab tegevuse maksimaalse toetussumma ulatuses* või
- individuaalne finantsvastutus – *iga toetussaaja vastutab ainult oma võlgade eest.*

Peale selle võib toetust andev asutus nõuda seotud üksuste (koos toetusesaajaga) solidaarset vastutust.

Projekti rakendamise sätted

Intellektuaalomandi õigusi käsitlevad eeskirjad: *vt näidistoetusleping (artikkel 16 ja 5. lisa)*:

- tulemuste kasutamise õigused: jah

Rahastamisest teavitamine, selle levitamine ja nähtavus: *vt näidistoetuslepingut (artikkel 17 ja 5. lisa)*:

- teavitamise ja levitamise kava: jah
- täiendavad teavitamise ja levitamisega seotud tegevused: jah
- erilogod: jah

Konkreetsed eeskirjad tegevuse ellu viimiseks: *vt näidistoetuslepingut (artikkel 18 ja 5. lisa)*:

- kestus: jah
- erinevate rahastamiste erieeskirjad: ei

Muud eripärad

Ei kohaldu.

Mittevastavus ja lepingu rikkumine

Toetuslepingus (5. peatükk) on sätestatud meetmed, mida võime kohaldada lepingu rikkumise korral (ja muude mittevastavuste korral).

Lisateavet leiate [selgitustega toetuslepingust \(AGA\)](#).

11. Kuidas esitada taotlus

Kõik taotlused tuleb esitada otse veebis rahastus- ja hankeportaali elektroonilise taotlemise süsteemi kaudu. Paber kandjal taotlusi EI võeta vastu.

Taotluse esitamine on **kaheetapiline protsess**:

a) kasutajakonto loomine ja oma organisatsiooni registreerimine

Taotlemise süsteemi kasutamiseks (ainuke taotlemise võimalus) peavad kõik osalejad [loomma ELi sisselogimiseks konto](#).

Kui teil on ELi sisselogimise konto olemas, saate [oma organisatsiooni registreerida](#) osalejate registris. Pärast registreerimise lõpule viimist saadetakse teile üheksakohaline osaleja tunnuscode.

b) taotluse esitamine

Sisenege elektroonilisse taotlemise süsteemi jaotises [Search Funding & Tenders](#) (Otsi rahastust ja pakkujaid) oleva lehe „Topic“ (Teema) kaudu (või taotlusvoorus osalemiseks saadetud kutse puhul esitage taotlus kutse kirjas olnud lingi kaudu).

Esitage oma taotlus 4 osas järgmiselt:

- osa A sisaldab taotlejaga (tulevane koordineerija, toetuse saajad, seotud üksused ja seotud partnerid) seotud haldusalast teavet ja taotluse eelarve kokkuvõtet. Täitke see otse veebis
- osa B (tegevuse kirjeldus) hõlmab taotluse tehnilist sisu. Laadige taotlemise süsteemist alla kohustuslik mall, täitke ära ja laadige üles PDF-failina
- osa C sisaldab täiendavaid projekti andmeid. Tuleb täita otse veebis
- lisad (vt punkt 5) Laadige need üles PDF-failina (olenevalt kohtadest üksikult või mitme kaupa). Mõnikord on faili tüübist olenevalt võimalik laadida üles Excel-vormingus faile.

Taotluses tuleb pidada kinni **lehekülgede arvu piirangust** (vt p 5); seda piirangut ületavaid lehti ei võeta arvesse.

Dokumendid tuleb laadida üles taotlemise süsteemi **õigesse kategooriasse**, vastasel juhul ei pruugita taotlust lugeda täielikuks ja see võidakse jätta vastu võtmata.

Taotlus peab olema esitatud enne **taotlusvooru tähtaega** (vt punkt 4) Pärast seda tähtaega on süsteem suletud ja taotlusi enam esitada ei saa.

Pärast taotluse esitamist saadetakse teile **kinnitusega e-kiri** (mis sisaldab teie taotluse kuupäeva ja kellaaega). Kui teile kinnitusega e-kirja ei saadatud, siis teie taotlust EI esitatud. Kui arvate, et see on tingitud taotlemise süsteemi rikkest, peaksite kohe esitama kaebuse [IT-kasutajatoe veebivormi](#) kaudu, selgitades asjaolusid ja lisades taotluse koopia (ja võimaluse korral kuvatõmmised, et näidata, mis juhtus).

Protsesside ja menetluste üksikasju on kirjeldatud [veebipõhises kasutusjuhendis](#). Veebipõhine kasutusjuhend sisaldab ka linke KKK-le ja üksikasjalikke juhiseid portaali elektroonilise teabevahetussüsteemi kohta.

12. Abiteave

Nii palju kui võimalik, **püüdke enda jaoks vajalikud vastused leida** siit dokumendist ja muudest dokumentidest (meil on piiratud ressursid otsepäringute käsitlemiseks):

- [veebipõhine kasutusjuhend](#)
- lehel „Topic“ (Teema) olevad KKK-d (käimasolevate taotlusvoorude korral konkreetse taotlusvooriga seotud küsimuste jaoks, ei kohaldata kutsega seotud tegevuse suhtes)
- [Portaal KKK](#) (üldiste küsimuste jaoks).
- [LIFE programmi infopäevad](#)

Palun külastage regulaarselt ka lehte „Topic“ (Teema), sest me kasutame seda taotlusvooru värskenduste avaldamiseks. (Kutsete korral võtame teiega taotlusvooru värskendamise korral otse ühendust).

Kontakt

Üksikute, portaali taotlemise süsteemi kohta käivate küsimuste korral võtke palun ühendust [IT-kasutajatoega](#).

Küsimused, mis ei ole seotud IT valdkonnaga, tuleks saata järgmisele e-posti aadressile: CINEA-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu.

Palun:

- saatke oma küsimused hiljemalt 7 päeva enne esitamise tähtaega (*vt punkt 4*)
- viidake arusaadavalt taotlusvoorule ja teemale, millega on teie küsimus seotud (*vt esilehte*).

13. Oluline

OLULINE

- **Ärge oodake tähtaja lõpuni** – täitke taotlus aegsasti enne tähtaega, et vältida võimalikke viimase hetke **tehnilisi probleeme**. Viimasel hetkel tekkivate probleemide (*nt ülekoormatus vms*) korral vastutate teie. Taotlusvooru tähtaegu EI saa pikendada.
- **Külastage** regulaarselt lehte „Topic” (Teema). Avaldame seal taotlusvooru värskendused ja lisateabe (taotlusvooru ja teema värskendused).
- **Rahastus- ja hankeportaali elektrooniline teabevahetussüsteem** — taotluse esitamisega nõustuvad kõik osalejad kasutama elektroonilist teabevahetussüsteemi kooskõlas [portaali kasutustingimustega](#).
- **Registreerimine** – enne taotluse esitamist peavad kõik toetusesaajad, seotud üksused ja seotud partnerid olema registreeritud [osalejate registris](#). Taotlusvormi jaoks on kohustuslik osaleja tunnuskood (üks iga osaleja kohta).
- **Konsortsiumi rollid** – konsortsiumi moodustamisel mõelge organisatsioonidele, mis aitavad teil saavutada eesmärgi ja lahendada probleeme.

Rollid tuleks jaotada projekti osalemise taseme järgi. Peamised osalejad peaksid osalema **toetuse saajate või seotud üksustena**; muud üksused võivad osaleda seotud partnerite, alltöövõtjate ja mitterahalist panust andvate kolmandate isikutena. **Seotud partnerid** ja mitterahalist panust andvad kolmandad isikud peaksid kandma oma kulud ise (neist ei saa ELi rahastuse ametlikud saajad). **Allhanked** peaksid tavaliselt moodustama piiratud osa ja neid peaksid tegema kolmandad isikud (mitte üks toetuse saajatest / seotud üksustest). Allhanke kohta, mis moodustab enam kui 30% abikõlblikest kuludest, tuleb esitada taotluses põhjendus.

- **Koordineerija** – mitme toetuse saajaga toetuste korral osalevad toetusesaajad konsortsiumina (toetuse saajate rühmana). Nad peavad valima koordineerija, kes juhib ja koordineerib projekti ning esindab konsortsiumi suhtluses toetust andva ametiasutusega. Ühe toetuse saajaga toetuste korral on ainus toetuse saaja automaatselt koordineerija.
- **Seotud üksused** – taotlejad võivad osaleda koos seotud üksustega (st toetuse saajaga seotud üksused, kes osalevad tegevuses toetuse saajatega sarnaste õiguste ja kohustustega, kuid kes ei allkirjasta toetust ega saa seetõttu ise toetusesaajateks). Nad saavad osa toetuse summast ja peavad seega pidama kinni kõigist taotlusvooru tingimustest ja nad tuleb valideerida abikõlblikkuse kriteeriumi alusel (kui see on kehtestatud).
- **Seotud partnerid** – taotlejad võivad osaleda koos seotud partneritega (st partnerorganisatsioonidega, kes osalevad tegevuses, kuid kellel puudub õigus saada toetust). Nad osalevad rahastuseta ja seetõttu ei ole vaja neid valideerida.
- **Konsortsiumileping** – praktilistel ja õiguslikel põhjustel on soovitatav kehtestada sisekord, mis võimaldab toime tulla erandlike või ettenägematute asjaoludega (alati, isegi kui see ei ole toetuslepingu järgi kohustuslik). Konsortsiumileping annab teile ka võimaluse jagada toetusraha ümber oma konsortsiumisestest põhimõtete ja parameetrite järgi (näiteks võib üks toetuse saaja määrata oma toetuse teisele toetuse saajale). Seega võimaldab konsortsiumileping kohandada ELi toetust konsortsiumi vajaduste järgi ning aidata teid kaitsta vaidluste korral.

- **Projekti tasakaalustatud eelarve** – toetustaotlustega tuleb tagada projekti tasakaalustatud eelarve ja projekti eduka rakendamise piisavad muud vahendid (nt omaosalus, tegevusest saadav tulu, kolmandate isikute rahaline osalus jne). Kui teie hinnangulised kulud ei ole abikõlblikud (sealhulgas juhul, kui need on liigsed), võidakse teil paluda neid vähendada.
- **Kasumi taotlemist keelav reegel** – toetused EI tohi anda kasumit (st tulude ülejääk + ELi toetus kuludele). Seda kontrollitakse projekti lõpus.
- **Topeltrahastamise vältimine** – topeltrahastamine ELi eelarvest on rangelt keelatud (v.a ELi koosmõjudega seotud tegevuste raames). Väljaspool selliseid koosmõjudega seotud tegevusi võib iga tegevus saada ELi eelarvest ainult ÜHE toetuse ja kuluartikleid EI tohi deklareerida kahe eri ELi tegevuse jaoks.
- **Lõppenud/poleli projektid** – juba lõppenud projektide taotlused lükatakse tagasi; juba alustatud projektide taotlusi hinnatakse iga juhtumi korral eraldi (sel juhul ei hüvitata tegevuste kulusid, mis toimusid enne projekti alguskuupäeva / taotluse esitamist).
- **Kombineerimine ELi tegevustoetustega** – kombineerimine ELi tegevustoetustega on võimalik, kui projekt jääb tegevustoetuse tööprogrammist välja ja tagate, et kuluartiklid on raamatupidamises selgelt eraldatud ja EI OLE deklareeritud kaks korda (vt [selgitustega näidistoetusleping, artikli 6 lõike 2 punkt E](#)).
- **Mitu taotlust** – taotlejad võivad sama taotlusvooru raames esitada *eri* projektide kohta mitu taotlust (ja saada nende jaoks rahalisi vahendeid). Organisatsioonid võivad osaleda mitmes taotluses.
KUID: kui *väga sarnase* projekti kohta esitatakse mitu taotlust, võetakse vastu ainult üks taotlus, mida hinnatakse; taotlejatel palutakse üks neist tagasi võtta (või see lükatakse tagasi).
- **Uuesti esitamine** – taotlusi võib muuta ja uuesti esitada kuni esitamise tähtajani.
- **Tagasilükkamine** – taotluse esitamisega nõustuvad kõik taotlejad käesolevas taotlusvooru dokumendis (ja selles viidatud dokumentides) sätestatud taotlusvooru tingimustega. Taotlused, mis ei vasta kõigile taotlusvooru tingimustele, **lükatakse tagasi**. See kehtib ka taotlejate suhtes: kõik taotlejad peavad vastama kriteeriumitele; kui üks neist ei vasta, tuleb ta asendada, vastasel juhul lükatakse kogu taotlus tagasi.
- **Tühistamine** – võib esineda asjaolusid, mille tõttu tuleb taotlusvoor tühistada. Sellisel juhul teavitatakse teid taotlusvooru või teema värskenduse kaudu. NB! Tühistamine ei anna hüvitise õigust.
- **Keel** – taotluse saab esitada mis tahes ELi ametlikus keeles (projekti kokkuvõtte peaks siiski olema alati inglise keeles). Tõhususe huvides soovitame tungivalts esitada kogu avaldus ingliskeelsena.

- **Läbipaistvus** – kooskõlas [ELi finantsmääruse](#) artikliga 38 avaldatakse teave ELi toetuste kohta igal aastal [Europa veebilehel](#).

See hõlmab järgmist:

- toetuse saaja nimed
- toetuse saaja aadressid
- eesmärk, milleks toetus anti
- maksimaalne antud toetussumma.

Erandjuhtudel võidakse avaldamisest loobuda (piisavalt ja nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel), kui esineb risk, et avalikustamine võib ohustada teie ELi põhiõiguste hartas sätestatud õigusi ja kohustusi või kahjustada teie ärihuve.

- **Andmekaitse** – käesoleva taotlusvooru raames taotluse esitamine hõlmab isikuandmete kogumist, kasutamist ja töötlemist. Andmeid töödeldakse kooskõlas kohaldatava õigusraamistikuga. Neid töödeldakse üksnes teie taotluse hindamiseks, toetuse hilisemaks haldamiseks ja vajaduse korral programmi seireks, hindamiseks ja suhtluseks. Üksikasju selgitatakse [Rahastus- ja hankeportaali privaatsusavalduses](#).